

§ 12 MILJØGODKENDELSE
af svinebedrift
Højmarken 24
8830 Tjele

Registreringsblad

Titel: § 12 Miljøgodkendelse af svinebedrift I/S Højmark, Højmarken 24, 8830 Randers NV

Dato for godkendelse: 18. august 2010

CVR-nr: 26797195

CHR-nr: 95992

Ejendomsnummer: 7910202950

Matr. nr. 2g, 6k, 7g, 9a, 10n, 8h, 7z, 22c, 10a, 10m og 9r.

Ejerlav: Tindbæk By, Skjern.

Adresse: Højmarken 24, 8830 Randers NV.

Bedrifts ejer og ansøger: I/S Højmark v/Allan og Carsten Johnsen, Højmarken 24, 8830 Tjele

Konsulent: Anne Kirkegaard, Asmildklostervej 11, 8800 Viborg, tlf.: 87282613, 29634004, aki@lmo.dk.

Tilsynsmyndighed: Viborg Kommune

Rådgiver: Orbicon A/S, Thomas Kristiansen

Kontrolleret af: Peter Nygaard, Orbicon A/S

Ikke-teknisk resumé

I/S Højmark ved Allan og Carsten Johnsen har søgt Viborg Kommune om tilladelse at udvide den eksisterende svinebesætning på 433,85 DE til 496,22 DE. Udvidelsen kræver etablering af ny klimastald.

Svinebesætningen på ejendommen består af 25.000 smågrise og 12.400 slagtesvin. Dyreholdet ønskes udvidet til 48.000 smågrise, 9.720 slagtesvin og 800 polte.

Ejendommen er beliggende i det åbne land, ca. 1,6 km. fra den nærmeste samlede bebyggelse i området Svinding. Nærmeste byzone ligger ca. 3,5 km. Fra ejendommen.

På grundlag af de i sagen foreliggende oplysninger meddeler Viborg Kommune en § 12 godkendelse til ejendommen på en række anførte vilkår.

INDHOLDSFORTEGNELSE

Indledning	4
Klagevejledning og offentliggørelse	6
Generelle vilkår	7
Drift og indretning	7
Årsproduktion	7
Vilkår for anlæg	9
Staldinventar- og drift	9
Ammoniakreducerende miljøteknologi	9
Lugt	10
Gødnings- og ensilageopbevaring	10
Gyllehåndtering	10
Transport	11
Spildevand m.v.	11
Uheld og driftsforstyrrelser	11
Støj	12
Skadedyr	12
Støv	12
Lys	12
Oplag af olie og kemikalier	12
Affald	13
Vilkår for udspretningsarealer	14
Udbringning	14
Vilkår for miljøredegørelser	16
Viborg Kommunes samlede vurdering	17
Undersøgte alternativer	17
Varetagelse af hensyn til landskab	18
Naboer –placering, – lugt-, støj-, flue- og lysgener m.v.	18
BAT anlæg mv.	19
Energi og ressourcer	20
Uheld og driftsforstyrrelser	20
Jord	20
Grundvand	20
Overfladevand	21
Natur	23
Ansøgers miljøtekniske beskrivelse	27
Oplysninger om ansøger og ejerforhold	27
Oplysninger om ejendommen	27
Landskabelige hensyn	27
Husdyrgødning	28
Foder	30
Harmoniregler	31
Bedriftens indretning og drift	31
Ressourceforbrug	33
Transport	34
Støj	35
Skadedyr	35
Affald	36
Spildevand	37
Bilag 1: Oversigtsplan over ejendom	38
Bilag 2: Staldopbygning	39
Bilag 3: Transportveje	40
Bilag 4: Arealer ift § 7, natura 2000 områder	42
Bilag 5: Nitratfølsomme indvindingsområder og drikkevandsområder	43
Bilag 6: § 3 natur ved ejendommen	44
Bilag 7: § 3 ved arealer og lavbund, vandløb og søer	45
Bilag 8: Udspretningsarealer	46
Bilag 9: Udtalelse fra Randers kommune vedr. aftalearealer.	47
Bilag 10: Beregning af harmoniforholdene.	52

Indledning

I/S Højmark har søgt om en § 12 godkendelse jf. Husdyrloven¹ af bedriften beliggende på adressen, Højmarken 24, 8830, Tjele.

Der ansøges om at udvide eksisterende dyrehold på 433,85 DE til 496,11DE (svarende til 48.000 smågrise, 9.720 slagtesvin og 800 polte). I forbindelse med ændringen/udvidelsen anlægges der en ny klimastald.

Bedriften er tidligere miljøgodkendt af Bjerringbro Kommune med miljøgodkendelse af 3. februar 2003 med senere tillæg af den 10. januar 2007 efter miljø-beskyttelseslovens kap. 5. Ændringen accepteres af kommunen. Der er ikke lavet tillæg til miljøgodkendelsen idet ændringen er vurderet til ikke at give øgede gener.

I forhold til den tidligere miljøgodkendelse er forudsætningerne for de miljømæssige vurderinger ændret, der er ikke identitet mellem det hidtil godkendte anlæg og det ansøgte projekt og den eksisterende produktion ikke kan adskilles fra den ansøgte udvidelse/ændringen. Miljøgodkendelse meddelt den 3. februar 2003 med tillæg af den 10. januar 2007 erstattes derfor ved meddelelse af denne nye godkendelse. Denne nye miljøgodkendelse træder i kraft den dato den meddeles.

Ved udvidelsen af Højmarken 24 er alle udspretningsarealer indeholdt i denne godkendelse. Dette gælder også for jordarealerne tilhørende Kratvej 7, som I/S Højmark også driver. Det er derved sikret, at den nyeste viden og dermed beskyttelsesniveau i den nye husdyrlov er overholdt.

Miljøgodkendelsen udarbejdes af Viborg Kommune med bistand fra Orbicon.

Læsevejledning

Godkendelsen er opbygget, så vilkår står først sammen med konklusionerne fra den samlede vurdering, derefter følger Viborg Kommunes samlede vurdering samt en miljøteknisk beskrivelse af bedriften.

Sagens bilag

Følgende oplysninger er indgået i behandling af sagen:

- Ansøgning nr. 8928 version 1 af 29-07-2008, seneste version 9.
- Tilsyn foretaget den 18. august 2009.
- Oplysninger modtaget pr. mail den 28. januar 2010.

Lovgrundlag

Ansøgningen er behandlet i henhold til reglerne i Husdyrloven med tilhørende bekendtgørelse² samt Skov- og Naturstyrelsens vejledning om tilladelse og miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug.

Derudover er der foretaget en vurdering af ansøgningen jf. reglerne i habitatbekendtgørelsen³. Jf. denne skal kommunen før der træffes afgørelse til et husdyrbrug, foretage en vurdering af, om projektet i sig selv, eller i forbindelse med andre planer og projekter, kan påvirke et Natura 2000-område væsentligt.

Da der er tale om anlæg til husdyrproduktion for mere end 210 dyreenheder i slagtesvin (over 30 kg) eller 2.000 stipladser skal ansøgningsmateriale i henhold til Husdyrloven § 55 offentliggøres således, at offentligheden får lejlighed til at se materialet og udtale sig herom. Bedriften er omfattet af § 12.

Ansøgningsmateriale er offentliggjort i uge 32 i 2008.

Derudover har ansøgningsmaterialet været i partshøring hos de nærmest beliggende ejendomme (Ejendommene Højmarken 14 A, 14 B, 17, 21, 22 og 30), der har medført en række indsigelser.

Udkast til miljøgodkendelse har været i 6 ugers nabohearing. Udkastet har været fremsendt til ejer samt parter, som kommunen har udpeget på baggrund af kriteriet "enhver med væsentlig individuel interesse" (ses på nedenstående høringsliste).

Endvidere skal virksomheden og kommunen i forbindelse med godkendelse foretage en vurdering af virksomhedens teknologi i forhold til det, som beskrives som "Bedst Tilgængelige Teknologi i BAT-notat (BREF-dokument) for svine- og fjerkræbrug.

¹ Lovbekendtgørelse nr. 1486 af 4. december 2009 om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug.

² Bekendtgørelse om tilladelse og godkendelse m.v. af husdyrbrug nr. 294 af 31/3/2009

³ Bekendtgørelse nr 408 af 01/05/2007 om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter

Husdyrlovens beskyttelsesniveau, afskæringskriterier

Godkendelsen er vurderet i henhold til husdyrlovens og husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens beskyttelsesniveauer, afskæringskriterier samt i henhold til Husdyrgødningsbekendtgørelsen⁴, Skov- og Naturstyrelsens vejledning om tilladelse og miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug samt Habitatbekendtgørelsen⁵.

Husdyrloven beskriver 4 beskyttelsesniveauer eller afskæringskriterier, nemlig:

1. Ammoniak

- Det generelle ammoniakkrav
- Det individuelle ammoniakkrav - Maksimal merbelastning af særlige naturområder (§ 7)

Det generelle ammoniakkrav er opfyldt, ved gyllekøling. Beregningen i ansøgningsmaterialet viser, at det individuelle ammoniakkrav er overholdt, hvor nærmeste § 7 ligger over 1000 meter fra ejendommen.

2. Lugt

- Nabo
- Samlet bebyggelse
- Byzone

Lugtkravene er overholdt både i forhold til samlet bebyggelse og byzone. Afstanden er hhv. godt 1600 og 3500 meter, hvor geneafstanden er beregnet til hhv. ca. 878,01 og 1146,41 meter. I forhold til nabo/enkelbolig viser beregningen, at den korrigerede geneafstand (426,01) er kortere end den vægtede gennemsnitsafstand (480,14), hvorfor genekriteriet også her er overholdt.

3. Fosfor

- Natura 2000 områder overbelastet med fosfor
- Lavbund
- Lerjord

Alle udbringningsarealerne ligger i P-klasse 0 dvs. at der ikke er restriktioner udover harmonikrævet. Jf. fosforberegningerne i ansøgningsystemet er fosforkravet overholdt.

4. Nitrat

- Overfladevand
- Grundvand

Alle arealer ligger i nitratklasse 0. Kravet til nitrat i forhold til overfladevand er overholdt ved et dyretryk på 1,4. For de arealer beliggende i nitratfølsomme indvindingsområder, anvendes der et grundvandssædske. Dette bevirker at, der ikke vil ske en merbelastning af arealerne, der vil tvært imod ske en mindre reduktion af nitratbelastningen.

Meddelelse om godkendelse

På grundlag af de i sagen foreliggende oplysninger meddeler Viborg Kommune hermed godkendelse til ovennævnte bedrift på nedenstående vilkår. Det er endvidere Viborg Kommunes samlede vurdering, at miljøgodkendelsen, med de pågældende vilkår for lokalisering, indretning og drift af husdyrbruget, ikke vil medføre en væsentlig virkning på miljøet.

Godkendelsen gælder kun for det ansøgte. Der må ikke ske udvidelse eller ændring i dyreholdet, herunder stalde, gødningsopbevaringsanlæg, udspretningsareal og lignende, før ændringen er anmeldt og godkendt af tilsynsmyndigheden.

Godkendelsen omfatter udelukkende ejendommens erhvervsdel og forholdet til husdyrbrugslovgivningen. Godkendelser/tilladelser i forhold til anden lovgivning (f.eks. Byggeloven, Planloven, m.v. samt afledning af spildevand og overfladevand efter Miljøloven) skal søges separat og der skal bl.a. indhentes byggemeddelelse inden evt. byggeri må igangsættes.

Bedriften skal til enhver tid leve op til gældende regler i love og bekendtgørelser – også selvom disse regler eventuelt måtte være skærpede i forhold til denne godkendelse.

Hvis den meddelte miljøgodkendelse ikke har været udnyttet, helt eller delvist, i 3 på hinanden følgende år betragtes det som kontinuitetsbrud. Derved bortfalder den del af godkendelsen, der ikke har været udnyttet de seneste 3 år, med mindre andet fremgår af miljøgodkendelsen. Det er ikke hensigten at fravigelser, der skyldes naturlige produktionsudsving, betragtes som kontinuitetsbrud.

Godkendelsen skal, jf. § 17 i Bekendtgørelse om tilladelse og godkendelse mv. af husdyrbrug regelmæssigt og mindst hvert 10. år, tages op til revurdering. Den første regelmæssige vurdering skal dog foretages, når der er forløbet 8 år. Det er planlagt at foretage den første revurdering i 2018.

⁴ Bekendtgørelse om husdyrbrug og dyrehold for mere end 3 dyreenheder, husdyrgødning, ensilage m.v. nr. 1695 af 19/12/2006

⁵ Bekendtgørelse nr. 408 om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter af 1. maj 2007.

Klagevejledning og offentliggørelse

Afgørelsen, der alene vedrører forholdene i henhold til Husdyrloven, kan inden 4 uger efter afgørelsens annoncering påklages til Miljøklagenævnet.

Klageberettiget er ansøger og enhver, der har en individuel, væsentlig interesse i sagen. Godkendelsen er offentliggjort ved annonce den 25. august 2010 i lokalaviserne i Viborg Kommune.

Godkendelsen kan påklages i overensstemmelse med reglerne i Lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug kapitel 7.

Eventuel klage stiles til Miljøklagenævnet, Rentemestervej 8, 2400 København NV, men indsendes skriftligt til Viborg Kommune, Søvej 2, 8800 Viborg eller pr. mail til virksomhedsmiljoe@viborg.dk som videresender klagen med sagens akter.

Klagen skal være modtaget af Viborg Kommune senest ved kontortids ophør onsdag den 22. september 2010.

En eventuel klage har ikke opsættende virkning, medmindre Miljøklagenævnet bestemmer andet, hvorfor godkendelsen på eget ansvar kan udnyttes før klagefristen er udløbet i henhold til Husdyrlovens § 81, stk. 1. Undtaget fra dette er dog hvis miljøgodkendelsen indeholder vilkår angående landskabelige forhold og ved etablering af gyllebeholdere i henhold til Husdyrlovens § 81, stk. 3.

Såfremt afgørelsen påklages, vil dette blive meddelt ansøger.

Denne afgørelse kan endvidere indbringes for domstolene, jf. Husdyrlovens § 90. En eventuel sag skal være anlagt inden 6 måneder efter annonceringen.

Med venlig hilsen

Claus Pedersen
Miljøsagsbehandler

Afgørelsen er fremsendt til følgende:

- Konsulent Anne Kirkegaard, Asmildklostervej 11, 8800 Viborg, E-post aki@lmo.dk.
- Randers Kommune, Freddy.Fisker.Soerensen@randers.dk
- Naboer/partner: Ejendommene: Højmarken 9, 10, 11, 12, 14A, 14B, 16, 23 og 25, 8920 Randers NV, Højmarken 7, 17, 20, 21, 22, 27 og 30, 8830 Tjele, Nøragervej 14, 8830 Tjele, Nøragervej 16 og 18, 8920 Randers NV, Tindbæk Fælled 7, 9, 11, og 13, 8830 Tjele og Tindbæk Fælledvej 17, 8920 Randers NV.
- Embedslægeinstitutionen Midtjylland, Lyseng Allé 1, 8270 Højbjerg. (midt@sst.dk)
- Miljøministeriet, Miljøcenter Ringkøbing, Holstebrovej 31, 6950 Ringkøbing. (post@rin.mim.dk)
- Danmarks Fiskeriforening, Nordensvej 3, 7000 Fredericia. (mail@dkfisk.dk)
- Ferskvandsfiskeriforeningen for Danmark, Wormstrupvej 2, 7540 Haderup. (nb@ferskvandsfiskeriforeningen.dk)
- Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, Reventlowsgade 14, 1. sal, 1611 København V. (ae@aeraadet.dk)
- Forbrugerrådet, Fiolstræde 17, Postboks 2188, 1017 København K. (fbr@fbr.dk)
- Danmarks Naturfredningsforening, Masnedøgade 20, 2100 København Ø. (dn@dn.dk)
- Danmarks Sportsfiskerforbund, Worsaaesgade 1, 7100 Vejle (post@sportsfiskerforbundet.dk)
- Friluftsrådet Limfjord Syd, (ajj-7600@webspeed.dk)
- Det Økologiske Råd, Blegdamsvej 4B, 2200 København N (husdyr@ecocouncil.dk)
- Dansk Ornitologisk Forening, Vesterbrogade 140. København V, (natur@dof.dk, viborg@dof.dk)

Generelle vilkår

Drift og indretning

1. Godkendelsen omfatter samtlige landbrugsmæssige aktiviteter på ejendommen Højmarken 24, 8830 Randers NV herunder samtlige arealer inkl. udspretningsarealer, der er tilknyttet husdyrproduktionen vedrørende CHR nr. 95992 og CVR nr. 26797195.
2. Vilkårene i denne godkendelse skal, hvis andet ikke er anført, være opfyldt fra den dato, hvor godkendelsen træder i kraft. Godkendelsen bortfalder, såfremt den ikke er udnyttet inden 2 år efter godkendelsens meddelelse.
3. Bedriften skal indrettes og drives i overensstemmelse med de oplysninger, der ligger til grund for denne godkendelse, samt med de ændringer der eventuelt måtte fremgå af godkendelsens vilkår.
4. Den der er ansvarlig for driften skal underrette kommunen før landbruget foretager følgende:
  - Ejerskifte af virksomhed
  - Hel eller delvis udskiftning af driftsherre
  - Indstilling af driften for en længere periode, men dog mindre end 3 år
5. Der skal til enhver tid forefindes et eksemplar af miljøgodkendelsen på ejendommen. Den ansvarlige for driften og de øvrige ansatte skal være bekendt med relevante vilkår.
6. Ved bedriftens ophør, skal der udføres følgende forureningsbegrænsende foranstaltninger:
  - Alle anlæg skal tømmes og rengøres for husdyrgødning, der bortskaffes efter gældende regler.
  - Restkemikalier, olieaffald, medicinaffald m.v. skal bortskaffes i henhold til affaldsregulativerne.
  - Gyllebeholdere der ikke længere anvendes, skal rengøres og gøres uanvendelig.

Årsproduktion

7. Bedriften tillades drevet med en årsproduktion på maksimalt:
  - 9720 slagtesvin (30 – 106 kg).
  - 800 polte (106 - 120 kg.).
  - 48.000 smågrise (7,2 – 30 kg).

Svarende p.t. til i alt 496,22 DE.

8. Dyreholdet på ejendommen skal placeres i stalde og med alders-/vægtintervaller og stipladser som angivet i bilag 2.
9. Bedriften skal underrette tilsynsmyndigheden således:
  - Når besætningen er nået op på 496,22 dyreenheder,
  - Besætningens/produktionens størrelse den 1. september 2012.

Miljøteknisk vurdering

- Drift og indretning

Det forudsættes at svinebedriften indrettes og drives i overensstemmelse med det i sagen forelagte. Oversigt over indretning fremgår af bilag 1 og arealoversigt over udbringningsarealer fremgår af bilag 4.

Godkendelsen bortfalder, såfremt den ikke er udnyttet inden 2 år fra denne afgørelses meddelelse. Med "udnyttet" menes, at det ansøgte byggeri er taget i brug, og der er indsat et dyrehold svarende til den ansøgte produktion.

Udvidelsen medfører etablering af ny toklimastald. Det vurderes, med placeringen af den nye stald, at der ikke vil ske væsentlige ændringer i forhold til det visuelle indtryk af bedriften (stalden etableres i samme byggestil som de eksisterende). Placeringen af gyllebeholderen gør den er mindre synlig fra offentlig vej, da den til dels skjules af eksisterende bygninger den kommer til at ligge i tilknytning til de eksisterende. Der skal ikke søges dispensation som hvis den blev placeret i forbindelse med den nye stald, da den i så fald ville komme for tæt på skel.

Det vurderes endvidere, at det ikke vil forringe de landskabelige, naturmæssige eller kulturhistoriske værdier, der ligger til grund for områdets status.

I den forbindelse kan det nævnes, at der er etableret afskærmende beplantning og det vurderes, at det samlede bygningsanlæg – både før og efter udvidelsen vil fremstå som en driftsmæssig enhed.

Det er Viborg kommunes vurdering, at de stillede vilkår ved bedriftens ophør, er tilstrækkelige i forhold til at undgå forureningsfare og for at bringe stedet tilbage i tilfredsstillende miljømæssig stand herunder hensyn til varetagelse af landskabelige hensyn.

- Årsproduktion

De angivne DE er opgivet i henhold til den ved godkendelsestidspunktet gældende Husdyrgødningsbekendtgørelse⁶.

Jævnfør vilkår 2 bortfalder den del af godkendelsen, som ikke er udnyttet inden for 2 år. Derfor er der indsat et vilkår om egenkontrol, der skal sikre, at husdyrholdet er indsat inden udløbet af den fastsatte periode. Det er således ikke tilstrækkeligt, at en opbygning er påbegyndt.

Det vurderes, at der med rimelighed kan reguleres i svinebesætningen. Det er dog forudsat, at det samlede antal

10. Almindelige sæsonudsving samt tilpasninger pga. sanering og lignende accepteres, det samme gør dyreholdets størrelse som følge af tilpasninger pga. ændrede alder/vægtintervaller så længe det maksimale antal DE og geneafstanden for lugt ikke forøges.
11. I forbindelse med afholdelse af tilsyn skal opgørelser fra CHR, ydelseskontrollen eller lign. for hele den animalske produktion på Højmarken 24, dækkende de sidste 3 års produktion, være til rådighed for tilsynsmyndigheden.

DE og geneafstanden for lugt ikke forøges (dette kræver godkendelse), idet en normal svineesætning kræver en vis fleksibilitet. Antallet af DE beregnes efter den til enhver tid gældende definition.

---

⁶ Bekendtgørelse om husdyrbrug og dyrehold for mere end 3 dyreenheder, husdyrgødning, ensilage m.v. nr. 1695 af 19/12/2006

Vilkår for anlæg

Staldinventar- og drift

12. Der skal være overbrusningsanlæg, hvor staldluften tilføres forstøvet vand i samtlige stalde.
13. Ventilationsanlæg skal udføres således, at der ikke opstår væsentlige lugt- eller støjgener. Staldventilatorer skal renholdes og justeres jævnlgt efter producentens anvisninger.
14. Bedriften skal, i forbindelse med de regelmæssige tilsyn, redegøre for hvad der er indført af renere teknologi siden sidst samt i hvilket omfang der er sket substitution af råvarer og hjælpestoffer til mindre miljøbelastende råvarer og hjælpestoffer.

Ammoniakreducerende miljøteknologi

15. Den nye stald (1.1.4) skal etableres med delvist spaltegulv ved smågrise.
16. Der skal etableres gyllekølingsanlæg i den nye smågrise-stald.
17. Staldanlæggets gyllekanaler i den nye smågrisestald (nr. 1.1.4) skal forsynes med gyllekølingsanlæg, i alt 800 m² gyllekanal. For at opnå en reduktion i ammoniakemissionen på 27 pct., skal der i gennemsnit over året køles med 35 W/m². Varmepumpen skal derfor kunne levere en køleeffekt på mindst 24,4 kW.
18. Det etablerede gyllekølingsanlæg i gyllekanalerne skal årligt være i drift i i minimum 8760 timer. Etableres en pumpe med større køleeffekt ($P_{\text{køleeffekt}}$) kan driftstiden reduceres tilsvarende jf. formel:
$$24,4 \text{ kW} \cdot 8760 \text{ timer} / P_{\text{køleeffekt}} = \text{reduceret driftstid.}$$
19. Der skal være tæller til registrering af timeforbrug og kw forbrug på varmepumpen til dokumentation af driftstiden.
20. Den månedlige driftstid og kw forbrug skal indføres i driftsjournalen.
21. Køleanlægget skal være forsynet med et trykovervågningssystem samt en alarm og en sikkerhedsanordning, der i tilfælde af lækage stopper køleanlægget. Anlægget må ikke kunne genstarte automatisk efter driftsstop.
22. Enhver type af driftsstop noteres i driftsjournalen sammen med årsagen hertil.
23. Anlægget skal vedligeholdes ved at følge fabrikantens vejledning herom.
24. Det skal indføres i driftsjournalen hvornår der er foretaget vedligehold af gyllekølingsanlægget og hvad der evt. er foretaget for at rette fejl og mangler.
25. Der skal være tæller til registrering af timeforbrug og kw forbrug på varmepumpen til dokumentation af driftstiden

Miljøteknisk vurdering

- Staldinventar- og drift

Det anbefales at overbruse i 2-4 minutter én gang i timen i slagtesvinestalde med lavtryksanlæg ved staldtemperaturer under 22°C, mens der ved staldtemperatur over 22°C anbefales overbrusning i 4-6 minutter hver halve time. Der er stillet vilkår til overbrusning, idet overbrusning, udover det dyreetiske aspekt, er vurderet at have en gavnlig miljøeffekt – f.eks. ifht. minimering af støv- og lugtgener.

Kravet om vedligeholdelse af ventilationen har til formål at forebygge unødige støj- og lugtgener samt sikre, at ventilationen altid er optimal.

- Ammoniakreducerende miljøteknologi

Kravet om 20 % reduktion (2008) af NH₃ tab fra stald og lager er opfyldt ved at etablere gyllekøling i ny smågrisestald. Ved gyllekøling minimeres husdyrgødningens fordamning af NH₃. Der er derfor sat en række detailvilkår til kapaciteten jf. Miljøstyrelsens BAT blad 1. udgave 19.05.09, driften og kontrollen af køleanlægget.

Alle staldafsnit og opbevaringslagre ligger over 1000 meter fra det nærmeste § 7 naturområde. Den højeste merdeposition i naturområdet er beregnet til 0,00 kg N/ha.

Beregninger viser også, at den højeste merdeposition i nærmeste habitatområde godt 1000 m fra bedriften er 0,00 kg N/ha.

Lugt

26. Bedriften og dens omgivelser skal drives og renholdes således, at lugtgener begrænses mest muligt.
27. Såfremt tilsynsmyndigheden vurderer, at driften giver anledning til flere lugtgener for omboende end forventet, skal bedriften lade udarbejde en handlingsplan for nedbringelse af generne, som godkendes af kommunen, og derefter gennemføre denne. Samtlige udgifter i forbindelse med ovennævnte afholdes af husdyrbruget.

- Lugt

Det vurderes, at godkendelsen ikke vil medføre væsentligt øgede lugtgener for naboejendomme, da nærmeste nabobeboelse uden landbrugspligt, samlede bebyggelse og byzone ligger udenfor den beregnede geneafstand. Det vurderes derfor, at ejendommens lokaliseringsforhold er tilfredsstillende for et landbrug af denne størrelse.

Dog fastsættes der vilkår om, at såfremt der skulle opstå gener for de omkringboende, eller såfremt kommunen finder det nødvendigt, skal bedriften lade foretage undersøgelse af forskellige lugtkilder og/eller behandling af staldlugtemissionen, således at lugten uden for ejendommen formindskes.

Gødnings- og ensilageopbevaring

Gyllehåndtering

28. Der skal altid være en opbevaringskapacitet for fast og flydende husdyrgødning på mindst 9 måneder til rådighed på ejendommen.
29. Håndtering af gylle skal foregå under opsyn, således at spild undgås, og der tages størst muligt hensyn til omgivelserne.
30. Påfyldning af gyllevogne o.l. skal ske med gyllevogne som har påmonteret pumpe og returløb, således at spild af flydende husdyrgødning undgås.
31. Efter udbringning af gylle på mark og fyldning af gyllevogne skal det sikres, at diverse rør og slanger m.v. er tømt, så der ikke spildes gylle på veje.
32. Separationsanlæg skal placeres således, at evt. spild ledes til gyllebeholder eller anden opsamlingsbeholder.
33. Fiberfraktionen skal opbevares i lukkede containere eller lægges på lager i dertil indrettet bygning

- Gødnings- og ensilageopbevaring

- Gyllehåndtering

Håndtering af gødning foregår som gylle. Det er vurderet, at der er sikret tilstrækkelig opbevaringskapacitet for gylle, såfremt der på selve ejendommen er minimum 9 måneders opbevaringskapacitet. Opbevaringskapaciteten efter udvidelsen rækker til knap 10 mdr., så vilkåret er derfor opfyldt på ejendommen.

For at forhindre spild og forurening af jord og grundvand stilles der krav om, at al håndtering foregår under opsyn samt at håndteringen foregår på en sådan måde, at evt. gener begrænses f.eks. at der først sker omrøring af gyllebeholderen, kort tid før beholderen skal tømmes f.eks. ved udspreddning.

Det vurderes at gyllevogne med egen sugepumpe og tilbageruløb vil medføre tilstrækkelig sikkerhed for, at der ikke sker spild af husdyrgødning.

Der er sat krav til placering af separationsanlægget og fiberfraktionen for at sikre mod forurening af jord og grundvand.

I øvrigt henvises til nye skærpede regler for gyllehåndtering i Bekendtgørelse om ændring af Bekendtgørelse om husdyrbrug og dyrehold for mere end 3 dyreenheder, husdyrgødning, ensilage m.v. nr. 736 af 30/06/2008

Transport

34. Ved transport af husdyrgødning på offentlige veje skal transportvognens åbninger være forsynet med låg eller lignende, således at spild ikke kan finde sted. Skulle der alligevel ske spild, skal gødningen straks opsamles.

Spildevand m.v.

35. Spildevand fra rengøring af stalde, o.l. skal ledes til samletank eller gyllesystem.
36. Rengøring af sprøjteudstyr samt påfyldning af sprøjtemiddel til marksprøjte skal foregå på en fast plads med tæt bund og afløb til opsamlingsbeholder/gyllebeholder. Indvendig skylling af marksprøjten kan dog foregå ved at skyllevandet spredes på den mark, der lige er sprøjtet.
37. Al vask af maskiner og redskaber, skal foregå på en støbt, fast plads hvor bortledning af spildevandet sker til en opsamlingsbeholder. Udbringning skal ske jf. husdyrgødningsbekendtgørelsens regler for udbringning..

Uheld og driftsforstyrrelser

38. Bedriften skal indrettes og drives, så spild og andet ukontrolleret udslip af forurenende stoffer forhindres eller forebygges, og sådan at skadernes omfang begrænses, hvis der alligevel sker uheld.
39. Der skal udarbejdes en beredskabsplan eller driftsfor-skrift, som fortæller, hvornår og hvordan der skal reageres ved uheld, som kan medføre konsekvenser for det eksterne miljø. Planen skal indsendes senest 1. januar 2011.
40. Beredskabsplanen skal revideres/kontrolleres sammen med de ansatte mindst 1 gang om året. Den skal være let tilgængelig og synlig for ansatte og øvrige der færdes på ejendommen og findes i et sprog der kan forstås af de ansatte.

- Transport

Bedriften ligger hensigtsmæssigt ift. til- og frakørselsforhold og transporter til og fra marker sker i overvejende grad udenfor landsbyer samt med kun få beboelser langs vejen.

Udkørsel af gylle til arealerne, beliggende således, at kørsel dertil kun kan foregå tæt ved byområder, henstilles til at disse foregår i dagstimerne, for at mindske generne i tættere bebyggede områder.

I forhold til BAT skal alle aktiviteter på bedriften planlægges, herunder også levering og udkørsel, således at omgivelserne i øvrigt påvirkes mindst muligt. Med den størrelse bedriften har findes det specielt væsentligt, at dette forhold tages alvorligt, således at naboer ikke vil blive unødigt forstyrret.

- Spildevand

Det er kommunens vurdering, at der er en miljømæssig risiko forbundet med vask af maskiner og ikke mindst sprøjteudstyr. Der er derfor stillet vilkår om, at vask skal ske på en vaskeplads med afløb til en opsamlingsbeholder for flydende husdyrgødning. Herved vil vaskevandet blive ført til gyllebeholderen og udspreddt med gyllen, hvilket vil være en miljømæssigt forsvarlig løsning. Der er ligeledes stillet vilkår om, at vaskepladsen skal anvendes ved påfyldning af sprøjtemidler.

Der etableres mandskabsbygninger i forbindelse med udvidelsen, tilladelse til udledning af evt. sanitært spildevand fra dette er ikke indeholdt i denne godkendelse.

Tag- og overfladevand uden rester af husdyrgødning der ansøges udledt til dræn eller vandløb er ikke indeholdt i denne godkendelse.

- Uheld og driftsforstyrrelser

En væsentlig risikofaktor er uheld i forbindelse med overpumpning af gylle til gyllevogne o.l.. Det skal derfor sikres, at der ved utilsigtet start ikke pumpes gylle udenfor tanken. Ligesom overpumpningen skal ske under opsyn. Dette gør sig ligeledes gældende ved tankning af diesel. Beredskabsplanen skal beskrive hvad der skal gøres ved uheld.

Udover at være BAT, så er det Viborg Kommunes opfattelse, at en beredskabsplan vil være til stor hjælp for landmanden og relevante myndigheder, såfremt der skulle ske et uheld, både med hensyn til små hændelser som oliespild og store som f.eks. brand, hærverk o.l.

Beredskabsplanen skal være kendt af gårdens ansatte mm. og

41. Beredskabsplanens indhold skal være kendt af gårdens ansatte mm. og udleveres til evt. indsatsleder / miljømyndighed i forbindelse med uheld, forureninger, brand, ol.

Støj

42. Såfremt tilsynsmyndigheden vurderer, at bedriften giver anledning til flere støjgener for omboende end forventet, skal virksomheden lade udarbejde en handlingsplan, som godkendes af kommunen, og derefter gennemføre den.

Skadedyr

43. Der skal overalt på ejendommen foretages effektiv fluebekæmpelse i overensstemmelse med retningslinjerne fra Statens Skadedyrslaboratorium.
44. Opbevaring af foder skal ske på en sådan måde, at der ikke opstår risiko for tilhold af skadedyr (rotter mv.)

Støv

45. Driften må ikke medføre væsentlige støvgener udenfor ejendommens eget areal, vurderet af tilsynsmyndigheden.

Lys

46. Driften må ikke medføre væsentlige lysgener for omboende.
47. Såfremt tilsynsmyndigheden vurderer, at bedriften giver anledning til lysgener, skal bedriften lade udarbejde en handlingsplan og derefter gennemføre denne. Handlingsplanen skal godkendes af tilsynsmyndigheden.

Oplag af olie og kemikalier

48. Olier og kemikalier skal opbevares i egnede beholdere

andre, der har deres daglige gang på bedriften. (Der er på nuværende tidspunkt ingen ansatte) For at alle skal kunne få adgang til planen, skal den være let tilgængelig og synlig og såfremt der er udenlandsk arbejdskraft, findes i et sprog der kan forstås af de ansatte.

- Støj

Det vurderes, at støj fra ejendommen ikke er eller forventes at blive et problem for de omkringboende. Der er ikke foretaget støjberegninger idet de nærmeste naboer ligger så langt fra bedriften, at det ikke vurderes at kunne opstå gener.

Skulle der på et senere tidspunkt konstateres støjgener, bedriften blive afkrævet at dokumentere, at Miljøstyrelsens vejledende støjkrav for det åbne land kan overholdes.

- Skadedyr

I forbindelse med dyreholdet kan der forekomme gener fra skadedyr (rotter, mosegrise m.v.), som straks skal afhjælpes, samt gener fra fluer, som skal bekæmpes effektivt, hvorfor der stilles vilkår herom. Det vurderes, at ejendommens skadedyrsbekæmpelse er tilfredsstillende. Bemærk at retningslinjerne fra Statens Skadedyrslaboratorium opdateres 1 gang årligt.

- Støv

Med hensyn til støvgener fra gården forventes det ikke at give væsentlige problemer. Dog henvises der til god landmandspraksis at al transport til og fra bedriften skal, for at begrænse støvgener, foregå ved hensynsfuld kørsel samt at alle aktiviteter på bedriften planlægges, herunder også levering og udkørsel, således at omgivelserne påvirkes mindst muligt.

- Lys

På bedriften er der begrænset natbelysning, hvorfor det ikke forventes at give væsentlige problemer.

Dog fastsættes der vilkår om, at såfremt der skulle opstå gener for de omkringboende, eller såfremt tilsynsmyndigheden finder det nødvendigt, skal bedriften lade foretage undersøgelse af forskellige lyskilder, således at lyset uden for ejendommen formindskes.

- Oplag af olie og kemikalier

For at undgå forurening pga. af spild eller uheld skal overjor-

med tætsluttende låg. Beholderne skal være beregnet til formålet og skal være tydelig mærket med angivelse af indhold. Oplag af må ikke medføre forurening eller risiko for forurening af omgivelserne, herunder af jord, vandområder, grundvand, luft eller kloak.

49. Oplagspladsen skal være afskærmet mod nedbør og indrettes eventuelt med fald, fordybning eller opkant så en mængde, mindst svarende til indholdet af den største beholder, tilbageholdes ved spild eller lækage.
50. Tankning skal til enhver tid ske på en plads med fast og tæt bund således at spild kan opsamles, og at der ikke er mulighed for afløb til jord, kloak, overfladevand eller grundvand.

Affald

51. Der skal til enhver tid foreligge dokumentation for, at affald bortskaffes miljømæssigt forsvarligt.
52. Der skal føres register over affaldsproduktionen på landbruget. Registreringen skal for hver fraktion indeholde en beskrivelse af art, mængde og sammensætning. Registreringen skal gemmes i mindst 5 år og fremvises på tilsyn.
53. Bedriftens olie- og kemikalieaffald skal til enhver tid opbevares i tæt emballage, afskærmet mod nedbør og uden mulighed for afløb til kloak, jord, overfladevand eller grundvand. Opbevaringen skal ske således, at der er opsamlingskapacitet til en mængde, svarende til rumindholdet af den størst benyttede beholder.
54. Animalsk affald, herunder døde dyr, skal opbevares efter gældende regler i "Bekendtgørelse om opbevaring af døde dyr⁷". Der må i tidsrummet indtil afhentningen ikke opstå uhygiejniske forhold herunder adgang for omstrejfende dyr.

disk oplag af olier og kemikalier, opbevares på tæt bund og uden mulighed for afløb.

Da der endvidere er stor risiko for spild på jorden, hvor traktorer og andre motoriserede landbrugsmaskiner påfyldes brændstof m.m., er der stillet krav om, at stederne skal være udformet således, at der ikke kan ske afløb til og forurening af jord, kloak, overfladevand eller grundvand.

Ift. bedriftens olietanke henvises i øvrigt til reglerne i olietankbekendtgørelsen (Bek. nr. 724 af 1. juli 2008).

Affald

Det er BAT at registrere affaldsproduktionen og derved skaffe sig et overblik over evt. indsatsområder, hvor man kan minimere affaldsproduktionen. Derfor skal man på ejendommen føre registrering over affaldsproduktionen samt at bortskaffelsen skal ske i overensstemmelse med kommunens affaldsregulativ.

Der må ikke foretages afbrænding af affald på ejendommen. I øvrigt skal Viborg Kommunes regulativer for håndtering af affald til en hver tid overholdes.

Vilkår for udspretningsarealer

Udbringning

55. Der må kun udbringes husdyrgødning svarende til 1,36 DE på de ansøgte udbringningsarealer (391,20 ha ejede og forpagtet) jf. bilag 4. Udbringning af husdyrgødning skal ske i overensstemmelse med god landmandspraksis, således at lugtgener og ammoniakfordampning begrænses. Såfremt god landmandspraksis ikke efterleves, kan tilsynsmyndigheden meddele påbud med henblik på at sikre, at god landmandspraksis overholdes.
56. Driften af udbringningsarealerne som ligger i eller umiddelbart opad naturområder skal ske på en sådan måde at naturområderne ikke skades og tilstanden ikke ændres.
57. Der må ikke sprøjtes eller køres husdyrgødning eller handelsgødning ud i en afstand af 2 m omkring naturlige og højt målsatte vandløb og søer og vandhuller omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3.
58. Der skal anvendes et sædskifte med minimum 50 % miljøgræs (svarende til G5) eller et sædskifte med et bedre nitratudvaskningsindex på arealerne beliggende i nitratfølsomt indvindingsopland. (mark nr. 53, 56, 100, 103 og 104)
59. Der skal på de øvrige ejede og forpagtede udspretningsarealer anvendes et sædskifte svarende til standardsædskifte S2 eller et sædskifte med bedre udvaskningsindex.
60. Der skal hvert dyrkningsår etableres mindst den angivne procent miljøgræs udover de lovpligtige efterafgrøder på arealerne med krav til G5 sædskifte.
61. Tilsynsmyndigheden skal hvert år kunne konstatere at efterafgrøderne er etableret korrekt på alle arealerne nævnt i ovenstående vilkår vedr. sædskiftevalg fra høst og frem til 1. februar det følgende år. Sædskiftet på arealerne nævnt i vilkår 58 og 59 ikke må indeholde bælgplanter.
62. Det er ansøgers ansvar at etableringen af miljøgræs er vellykket.
63. Miljøgræs må ikke etableres som udlæg af græs om foråret i vintersæd og udlæg efter høst af hovedafgrøden.
64. Der må ikke anvendes gødning eller græssende dyr på arealerne med miljøgræs fra høst og frem til 1. februar.
65. Der skal foreligge dokumentation for at svinegylle svarende til 496,22 DE fráføres og behandles i separationsanlæg. Tilsvarende dokumentation skal forelægges for de 372,09 DE, der modtages fra Kratvej 7, 8830 Tjele.
66. Separationsanlægget skal som minimum fjerne 15.845,00 kg N og 8.718kg P som fiberfraktion. For svi-

Miljøteknisk vurdering

- Udbringning

Der udbringes 496,22 DE fra Højmarken 24 og 372,09 DE fra Kratvej 7 på ejendommens ejede og forpagtede arealer, svarende til 391,20 ha. af de 868,31 DE fráføres fibrefractionen svarende til 337,33 DE. Udbringningen er på 1,36 DE/Ha, og det beregnede maksimale harmoniarealkravet på 1,4 DE/Ha overholdes. Det samlede antal DE bidrager i alt med 69.427,73 KgN og 5.624 KgP.

En del af udbringningsarealerne ligger tæt på EU-habitatområde nr. 30 "Lovns Bredning, Hjarbæk Fjord og Skals, Simsted og Nørre Ådal, samt Skravad Bæk". Viborg Kommune vurderer, at ammoniakfordampning fra udbringning af husdyrgødning ikke vil medføre en væsentlig merbelastning af naturtyper, der er udpegningsgrundlag for habitat-område nr. 30. Alle arealer har tidligere modtaget husdyrgødning, derudover nedfældes flydende husdyrgødning på arealer der ligger indenfor 1000 m fra § 7 areal jf. krav husdyrgødningsbekendtgørelsen. Viborg Kommune vurderer derfor, at ammoniakfordampningen fra udbringning af husdyrgødning ikke vil medføre en væsentlig merbelastning af beskyttede naturtyper.

Godkendelsen omfatter ikke udbringning af husdyrgødning på arealer, der er registrerede som beskyttede naturtyper. Det vurderes at harmoni- samt arealkravet er overholdt.

Ud fra oplysningerne om den anvendte mængde husdyrgødning ved nudrift og ansøgt drift samt oplysninger om N- og P-klasser for det ansøgte udbringningsareal viser beregningerne at beskyttelsesniveauet for kvælstof og fosfor er overholdt. Alle arealer er beliggende i nitratklasse 0 og fosforklasse 0.

Enkelte af de ejede/forpagtede arealer er beliggende i nitratfølsomme indvindingsområder. Det er ved beregninger vist at beskyttelsesniveauet er overholdt ved det ansøgte. De øvrige arealer er beliggende i et område med særlige og almindelige drikkevandsinteresser (OD). Det vurderes for arealer i områder med almindelige drikkevandsinteresser, at de generelle landbrugsregler er tilstrækkelige til at sikre grundvandet i disse områder.

Årsagen til, at beregningerne viser, at beskyttelsesniveauerne i de nitratfølsomme indvindingsområder er overholdt, skyldes, at der anvendes et grundvandssædskifte.

Derfor skal det dokumenteres at der anvendes et G5 sædskifte på de arealer hvor dette er en forudsætning for at udvaskningen af nitrat til grundvandet kan overholde de krav kommunen har vurderet kan accepteres i indvindingsområderne. Der er for miljøgræs ingen krav til græsart. Da der er valgt at anvende et

negyllen fra Kratvej 7, skal der som minimum fjernes 12.150,72 kg N og 6.665,48 kg P.

67. Der skal forelægge dokumentation for, at fiberfraktionen bortskaffes til en godkendt modtager. Dokumentationen skal indsendes til tilsynsmyndigheden forinden ibrugtagning af godkendelsen.
68. Der skal forelægge dokumentation, i form af repræsentative prøver taget minimum hvert halve år, af at separationsanlægget som minimum kan fjerne den ønskede mængde N og P fra husdyrgødningen over i fiberfraktionen.
69. Såfremt separationsanlægget ikke fungerer skal kommunen informeres herom. Kommunen kan ved længerevarende eller gentagne problemer kræve, at der udarbejdes en handlingsplan til afhjælpning af problemerne. Kan problemerne ikke afhjælpes kan kommunen kræve, at miljøgodkendelsen tages op til revurdering.
70. Der skal forelægge dokumentation for tilført mængde husdyrgødning fra andre anlæg på bedriften (Kratvej 7).

andet sædskifte end referencesædskiftet på enkelte marker sættes krav til sædskifte på samtlige arealer og det skal derfor dokumenteres at der på de øvrige arealer anvendes et sædskifte m virkemiddel svarende til S 2 og S4.

Vilkår for miljøredegørelser

71. Der skal på bedriften foretages et energieftersyn af et energiselskab eller -konsulent, hvor de energiforbrugende processer i bedriften gennemgås. Der skal udarbejdes en rapport som indeholder resultater og evt. konkrete energi-spareforslag. Rapporten skal senest den 1. januar 2012 indsendes som kopi til tilsynsmyndigheden

Miljøteknisk vurdering

- miljøredegørelser

Dette vilkår er indføjet med henblik på at skabe større åbenhed og forståelse for virksomhedens miljøforhold.

Miljø- og ressourcestyring bygger på en helhedsvurdering ud fra et princip om at stræbe mod renere teknologi i landbrugsproduktionen. Det drejer sig om at minimere anvendelsen af energi, næringsstoffer, vand, pesticider osv., således at tabene til omgivelserne bliver så små som muligt under hensyntagen til produktionens lønsomhed. For at forbedre den generelle miljømæssige drift er BAT følgende:

- At man gennemgår bedriften med henblik på besparelse på elforbrug og andre energikilder, evt. sammen med sit energiselskab.
- At man fører regnskab over forbrug af vand, energi, foder samt kunstgødning.
- At vandingssystemet vedligeholdes således, at vandspild undgås.
- At der anvendes energibesparende belysning.
- At opdage og reparere evt. lækager hurtigst muligt.
- At man til stadighed renholder og vedligeholder anlæg og maskiner således, at de altid fungerer optimalt.

Renere teknologi er et bærende element i Husdyrloven. Loven pålægger alle et ansvar, og som landmand kan man både selv indføre renere teknologi og påvirke andre til at indføre renere teknologi bl.a. ved at stille krav, når der købes ind.

Renere teknologi sigter blandt andet på:

- At minimere forbrug af energi, vand og andre råvarer pr. produceret enhed.
- At udskifte miljøfarlige stoffer med mere miljøvenlige.
- At gøre arbejdsgange og processer mindre belastende for miljøet.

Ved jævnlig aflæsning af energimålere kan man hurtigt danne sig et overblik over energiforbruget og samtidig sikre sig mod uforudsete udgifter. Alene ved at forholde sig kritisk til forbruget kan man erfaringsmæssigt opnå besparelser på op mod 5-10 % af årsforbruget.

Viborg Kommunes samlede vurdering

På baggrund af ansøgningsmaterialet samt kommunens registreringer af områdets grundvands-, vandløbs- og naturforhold har kommunen vurderet, at miljøgodkendelsen, med de pågældende vilkår for lokalisering, indretning og drift af husdyrbruget, *ikke* vil medføre en væsentlig virkning på miljøet.

Det er derfor Viborg Kommunes opfattelse at:

- udvidelsen kan ske under hensyntagen til de landskabelige værdier.
- driften kan ske uden væsentlig gener for naboer (lugt-, støj-, støv-, flue- og lysgener, affaldsproduktion m.v.)
- bedriften drives under anvendelse af den bedste tilgængelige teknik (BAT),
- der er sikret en tilfredsstillende beskyttelse af jord, grundvand, overfladevand og natur med dens bestande af vilde planter og dyr og deres levesteder, herunder områder, der er beskyttet mod tilstandssændringer eller fredet, udpeget som internationalt naturbeskyttelsesområde eller udpeget som særlig sårbar over for næringsstofpåvirkning.

På grundlag af de i sagen foreliggende oplysninger overholder udvidelsen afskæringskriterierne, derfor meddeler Viborg Kommune miljøgodkendelse til bedriften på en række vilkår.

Undersøgte alternativer

Forudsætningerne for den ansøgte udvidelse er at skabe en rentabel produktion på bedriften. Grundlaget herfor er skabt gennem udvidelse af udbringningsarealer i form af forpagtning. Det har givet mulighed for at udbygge svineproduktionen på bedriften. En rentabel produktion anses ikke for realistisk uden udvidelse af dyreholdet. 0-alternativet er således ikke et reelt alternativ.

Alternativt kunne man have satset på udvidelse på en anden ejendom. Men da dette ville give en del ekstra transportarbejde og desuden indebære en langt mere besværlig daglig drift, anses dette ikke for at være et realistisk alternativ, der da heller ikke er undersøgt nærmere.

Kommentarer til udvidelsen

I forbindelse med partshøringerne er der indkommet bemærkninger til det ansøgte projekt. Bemærkningerne omhandler utilfredshed over transport på vejnettet ved Højmarken 24, lugtgener, herlighedsværdi, algevækst på tag samt bedriftens

størrelse og heraf følgende miljøbelastning af nærområdet. Viborg kommune vurderer dog, at der med denne godkendelse er taget højde for, at minimere generne fra bedriften bedst muligt.

Angående vejnet er der stillet krav om, at spild fra gyllevogne skal samles op. Vejnettets beskaffenhed er der ikke mulighed for at stille krav om i godkendelsen, idet det påhviler den enkelte vejmyndighed.

I forhold til lugtgener viser beregninger i godkendelsen, at genekriterierne er opfyldt. Dette betyder ikke, at naboer ikke vil kunne opleve lugtgener, men kun i et omfang, der må kunne forventes, når man bor i landzone. I forbindelse med projektet etableres der bl.a. gyllekølling som også vil medvirke til at dæmpe generne.

I forhold til herlighedsværdi, er der i godkendelsen taget stilling til, at bedriften også fremadrettet vil fremstå som en enhed, således at det visuelle ikke vil blive forringet. Dog er den enkeltes opfattelse af herlighedsværdi som udgangspunkt individuel. Det skal nævnes at værditab af egen bolig indgår ikke i Viborg Kommunes sagsbehandling. Der er der i denne miljøgodkendelse sikret, at gældende lovgivning er overholdt, herunder afskæringskriterierne, hvilket er årsagen til, at der meddeles godkendelse til den ansøgte udvidelse..

Ammoniakfordampningen er, vha. af gyllekølling, blevet væsentlig begrænset, hvilket er medvirkende til at mindske risikoen for algeforekomst på stråtage mv.

Endelig vurderes det, at når alle afskæringskriterier er overholdt, er der ikke noget til hinder for, at bedriften kan udvides uanset, at bedriften er forholdvis stor.

Randers Kommune

Da nogle arealerne ligger i Randers Kommune, er de blevet bedt om en udtalelse jf. § 21 i Bekendtgørelse om tilladelse og godkendelse m.v. af husdyrbrug. Randers Kommune har vurderet, at anvendelse af aftale arealerne i nærværende godkendelse, ikke vil medføre væsentlige virkninger på grundvand, overfladevand, naturområder omfattet af lovens § 7 eller beskyttet af Naturbeskyttelseslovens § 3. På den baggrund har Randers kommune ikke anmodet om, at få indføjret vilkår i denne miljøgodkendelse. Udtalelsen er vedlagt i bilag 9.

Påvirkning af omgivelserne

I det følgende behandles det ansøgte i forhold til

- Landskabet
- Naboer (placering, lugt-, støj-, flue- og lysgener m.v.)
- BAT staldanlæg mv.
- Energi og ressourcer

- Uheld og driftsforstyrrelser
- Jord
- Grundvand
- Overfladevand
- Natur

Der gives godkendelse til 496,22 DE i svin, der kan udsprede på egne, forpagtede arealer på i alt 391,20 ha. Der ud over er der i godkendelsen givet tilladelse, at der tilføres husdyrgødning fra 372,09 DE (Kratvej 7) til arealerne. En forudsætning er dog, at alt husdyrgødning behandles i et separationsanlæg og at fiberfraktionen afsættes til godkendt modtager (Green Farm Energy Løjstrupvej 12a 8870 Langå. Fiberfraktionen svarer til 337,33 DE. Dette betyder, at der samlet udsprede fra 531 DE på arealerne, hvilket betyder, at harmoniarealkravet er opfyldt.

Varetagelse af hensyn til landskab

Den nye godkendelsesordning gennemfører VVM-direktivet og IPPC-direktivet for så vidt angår husdyrbrug og samler kravene til ansøgning og myndighedsbehandling med de relevante dele fra bekendtgørelse om godkendelse af listevirksomhed og planlovens bestemmelser om landzoneregulering.

Ejendommen er beliggende i det åbne land ca. 1,6 km fra nærmeste samlede bebyggelse (Svinding) og godt 3,5 km fra nærmeste byzone i området.

Der er tale om et åbent landskab, præget af mindre landbrugsejendomme med spredt landbrugsbebyggelse og mange af markerne er adskilt af læhegn og der er enkelte skovområder. Ejendommen hele vejen rundt omgivet af læhegn og tætere beplantningsområder.

Udvidelsen af dyreholdet sker i en nyetableret to-klimastald.

Kommunen vurderer, at to-klimastalden sammen med de øvrige bygninger vil fremstå som en driftsmæssig enhed, der kræves således ikke tilladelse efter § 22 i husdyrloven

Naboer –placering, – lugt-, støj-, flue- og lysgener m.v.

Generelt i forhold til naboer kan det oplyses at kommunen aldrig har modtaget klager over lugt, støv og støj fra ejendommen.

Der er ansøgt om tilladelse til etablering af et dyrehold svarende til 496,22 DE i svin. De angivne DE er opgivet i henhold til den ved godkendelsestidspunktet gældende Husdyrgødningsbekendtgørelse.

Godkendelsen bortfalder, såfremt den ikke er udnyttet inden 2 år fra denne afgørelses meddelelse. Med "udnyttet" menes, at det ansøgte byggeri er taget i brug, og der er indsat et dyre-

hold svarende til den ansøgte produktion. Derfor er der indsat et vilkår om egenkontrol, der skal sikre, at husdyrholdet er indsat inden udløbet af den fastsatte periode. Det er således ikke tilstrækkeligt, at en opbygning er påbegyndt.

- lugt

Det vurderes, at der med rimelighed kan reguleres i svinebesætningen. Det er dog forudsat, at det samlede antal DE eller geneafstanden for lugt ikke forøges (dette kræver godkendelse), idet en normal svinebesætning kræver en vis fleksibilitet med hensyn til antallet af smågrise.

Nærmeste nabobeboelse, der ikke er et landbrug, ligger ca. 460 meter fra staldanlægget. Den korrigerede geneafstand er beregnet til 447,8 meter, mens den vægtede gennemsnitsafstand er beregnet til 480,14 meter. Således er genekriterierne overholdt for nærmeste nabobebyggelse uden landbrugspligt. Nærmeste samlede bebyggelse og byzone ligger mere end 1,6 og 3,5 km. fra bedriften, her er den ukorrigerede geneafstand beregnet til hhv. ca. 878,01 og 1146,41 meter.

For alle områder er genekriteriet således overholdt.

- Støj

På grund af afstanden til nærmeste nabo vurderes landbrugs faste anlæg m.v. ikke at give anledning til en støjpåvirkning af omgivelserne, som vil medføre gener for de omkringboende.

Derfor er det ikke fundet nødvendigt at kræve en støjmåling udført. Dog fastsættes der vilkår om, at såfremt der skulle opstå gener for de omkringboende, eller såfremt tilsynsmyndigheden finder det nødvendigt, kan der kræves udført støjmålinger efter nærmere definerede anvisninger.

- Fluer mm.

I forbindelse med dyreholdet kan der forekomme gener fra skadedyr (rotter, mosegrise m.v.), som straks skal afhjælpes, samt gener fra fluer, som skal bekæmpes effektivt, hvorfor der stilles vilkår herom.

Det vurderes, at ejendommens skadedyrsbekæmpelse er tilfredsstillende. Bemærk at retningslinjerne fra Statens Skadedyrlaboratorium opdateres 1 gang årligt.

- Støv

Med hensyn til støvgener fra gården forventes det ikke at give væsentlige problemer. Dog henvises der til god landmandspraksis og at al transport til og fra bedriften skal, for at begrænse støvgener, foregå ved hensynsfuld kørsel samt at alle aktiviteter på bedriften planlægges, herunder også levering og udkørsel, således at omgivelserne påvirkes mindst muligt.

- Lys

På bedriften er der kun meget lidt natbelysning, hvorfor det ikke forventes at give væsentlige problemer.

Dog fastsættes der vilkår om, at såfremt der skulle opstå gener for de omkringboende, eller såfremt kommunen finder det nødvendigt, skal bedriften lade foretage undersøgelse af forskellige lyskilder, således at lyset uden for ejendommen formindskes.

- Affald

Det er BAT at registrere affaldsproduktionen og derved skaffe sig et overblik over evt. indsatsområder, hvor man kan minimere affaldsproduktionen. Derfor skal man på ejendommen føre registrering over affaldsproduktionen.

Der er udarbejdet et affaldsregulativ for erhvervsaffald gældende for virksomheder i Viborg Kommune. Dette regulativ er gældende for ejendommen, hvilket betyder, at man skal anvende en godkendt (eller - den kommunale) modtageplads eller anvende godkendte transportører.

Ønsker man at aflevere enkelte fraktioner til anden bortskaffelsesordning, skal der gives dispensation fra Viborg Kommune.

Oplag af affald må ikke medføre forurening eller risiko for forurening af omgivelserne, herunder af jord, vandområder, grundvand, luft eller kloak samt uhygiejniske forhold.

- Transport

Bedriften ligger hensigtsmæssigt ift. til- og frakørselsforhold og transporter til og fra marker sker fortrinsvist udenfor landsbyer samt med kun få beboelser langs vejen.

For at mindske gener fra transport til aftalearealerne henstilles det, at transport skal foregå indenfor normal arbejdstid. Sæsonbetonet arbejde kan dog forekomme udenfor disse tidspunkter, men skal søges begrænset.

I forhold til BAT skal alle aktiviteter på bedriften planlægges, herunder også levering og udkørsel, således at omgivelserne i øvrigt påvirkes mindst muligt.

Det ansøgte vil betyde en forøgelse af forbruget af foder m.v. og en øget transport til og fra ejendommen. Forøgelsen af antallet af transporter er efter Kommunens opfattelse ikke af et omfang, som vil indebære væsentlige forøgede gener for omkringboende.

BAT anlæg mv.

I forbindelse med behandlingen af ansøgningen om miljøgodkendelse er der foretaget en vurdering af anvendte virkemidler

til begrænsning af skadelig miljøpåvirkning. Desuden er foretaget en vurdering af begrundelser for fravalg af virkemidler. Vurderingen har til hensigt at belyse, om der på ejendommen / bedriften er anvendt bedst tilgængelig teknik, dvs. en teknik som under indtryk af økonomisk proportionalitet i videst mulig omfang begrænser skadelige miljøpåvirkninger. De vigtigste anvendte virkemidler er:

Virkemiddel	Effekt
Der etableres delvist spaltegulv med gyllekøling i ny to-klimastald.	Medfører en reduceret ammoniakfordampning.

Virkemiddel	Begrundelse for fravalg
Dybstrøelses systemer	Ikke aktuel ved dette projekt.
Øvrige spaltegulvstyper:	Fravalgt som følge af, at der er valgt gyllekøling.
Gylleforsuring	Fravalgt som følge af, at gyllen afkøles. Forsuring af separeret gylle er uproportional stor, set i forhold til den miljømæssige værdi.
Luftrensning og ændring af ventilationsafkast	Der anvendes anvendes udluftning, men fremgår ikke som et virkemiddel.
Mere effektiv fodring	Anvendes i en vis udstrækning (men ikke medtaget som virkemiddel i ansøgningen), da der er økonomisk incitament hertil. Der udarbejdes foderplan af konsulent, som til stadighed søger at tilgodese produktionshensynet i forhold til miljøbelastningen. Derigennem anvendes BAT, da foderplanerne er baseret på de nyeste fodernormer.
Luftvasker:	Fravalgt som følge af proportionalitetsprincippet.

Der arbejdes løbende med at reducere forbrug af energi, vand, varme mv.

Viborg Kommune vurderer, at der med ovennævnte til- og fravalg er taget de nødvendige forholdsregler under indtryk af økonomisk proportionalitet.

Energi og ressourcer

Ved jævnlig aflæsning af energimålere kan man hurtigt danne sig et overblik over energiforbruget og samtidig sikre sig mod uforudsete udgifter. Alene ved at forholde sig kritisk til forbruget kan man erfaringsmæssigt opnå besparelser på op mod 5-10 % af årsforbruget.

Derfor er der stillet vilkår om at der skal foretages et energifertsyn af et energiselskab eller – konsulent og bedriften skal tilknyttes Energistyring "Erhverv" med automatisk fjernaflæsning af el.

For at forbedre den generelle miljømæssige drift ift. ressourcer er BAT følgende:

- At man gennemgår bedriften med henblik på besparelse på el-forbrug og andre energikilder, evt. sammen med sit energiselskab
- At man fører regnskab over forbrug af vand, energi, foder samt kunstgødning, samt minimerer forbruget pr. produceret enhed
- At vandingssystemet vedligeholdes således, at vandspild undgås
- At der anvendes energibesparende belysning
- At opdage og reparere evt. lækager hurtigst muligt
- At man til stadighed renholder og vedligeholder anlæg og maskiner således, at de altid fungerer optimalt
- At man udskifter miljøfarlige stoffer med mere miljøvenlige
- At gøre arbejdsgange og processer mindre belastende for miljøet
- At der anvendes de bedste foderblandinger til effektivisering af fodringen og minimering af udskillelsen af næringsstoffer

Det er kommunens opfattelse, at landmanden igennem den beskrevne drift, god landmandspraksis og via uddannelse og dygtiggørelse indenfor landbrugsdriften mm. overholder kravet om BAT.

Uheld og driftsforstyrrelser

Overfladeafstrømninger og uheld ved punktkilder såsom olietanke mv. vurderes at være væsentlige risikofaktorer. Derfor er der sat vilkår om udarbejdelsen af en beredskabsplan.

Udover at være BAT, så er det Viborg Kommunes opfattelse, at en beredskabsplan vil være til stor hjælp for landmanden, såfremt der skulle ske et uheld, både med hensyn til små hændelser som f.eks. oliespild og store som f.eks. brand, hærverk o.l.

Det giver landmanden en mulighed for at gennemgå sin bedrift og foretage en risikovurdering af, hvorvidt der skal ændres på indretning og drift, således at risikoen for forurening i forbindelse med uheld minimeres.

Planen skal ikke kun omfatte de uheld der kan ske på selve ejendommen, men skal ligeledes omfatte f.eks. beredskab i forbindelse med transport af kemikalier til ejendommen og mellem ejendom og marker.

Planen skal gennemgås med de ansatte mindst 1 gang hvert år, for at holde planen ajour. Planen skal gennemgås med nyansatte når de tiltræder.

Endvidere er planen kun anvendelig hvis man kan få fat i den, derfor stilles der krav om at den skal være let tilgængelig og synlig.

Jord

For at undgå forurening pga. af spild eller uheld skal overjordisk oplag af olier og kemikalier, opbevares på tæt bund og uden mulighed for afløb. Da der endvidere er stor risiko for spild på jorden, hvor traktorer og andre motoriserede landbrugsmaskiner påfyldes brændstof mm, er der stillet krav om, at stederne skal være udformet således, at der ikke kan ske afløb til og forurening af jord, kloak, overfladevand eller grundvand.

Der henvises i øvrigt til olietankbekendtgørelsen (Bek. nr. 724 af 1. juli 2008), idet der gøres opmærksom på, at ejeren af overjordiske ståltanke under 6000 l skal sikre, at typegodkendte tanke med korrosionsbeskyttelse skal sløjfes senest 40 år efter fabrikationsåret. Øvrige ståltanke skal sløjfes senest 30 år efter fabrikationsåret, mens tanke hvis fabrikationsår ikke er kendt, skulle være sløjfes senest d. 31. august 2008.

Det er kommunens vurdering, at der er en miljømæssig risiko forbundet med vask af maskiner. Der er derfor stillet vilkår om, at vask skal ske på en vaskeplads med afløb til en opsamlingsbeholder for flydende husdyrgødning. Herved vil vaskevandet blive ført til gyllebeholderen og udspreddt med gyllen, hvilket vil være en miljømæssigt bedre løsning.

Grundvand

Håndtering af gylle foregår under hensyntagen til afgrødernes behov og vækstperioder. Det er vurderet, at med de nuværende anlæg, at dette kan lade sig gøre, således at alle krav kan opfyldes.

Størstedelen af de 391 ha udspretningsarealer ligger udenfor nitratfølsomme indvindingsområder. Dog ligger 51,65 ha i nitratfølsomme indvindingsområder. På disse arealer vil der i medfør af denne godkendelse fremadrettet blive anvendt et

G5 grundvandssædskifte, mer mindsker udvaskningen af nitrat.

Samtlige arealer ligger i områder med særlige og almindelige drikkevandsinteresser, og her vurderes de generelle landbrugsregler at være tilstrækkelige til at sikre grundvandet i disse områder.

Kort over drikkevandsområder og nitratfølsomme områder er vedlagt (bilag 5).

BAT og godt landmandskab i forhold til udbringning er bl.a. følgende tiltag:

- at man afstemmer den producerede husdyrgødning med udspretningsarealet og afgrødens gødningsbehov og i forhold til anvendt kunstgødning
- at udbringning af gødning mm. skal foretages så tæt på det tidspunkt, hvor afgrøden har maksimalt næringsstofoptag og størst vækst
- at man anvender BAT med hensyn til de maskiner man anvender til udspretning og om nødvendig nedpløjning af husdyrgødningen
- at man ved afgrødehøjde under 10 cm tilstræber at udbringe gødningen under ideelle vejrforhold dvs. kølig, fugtigt og vindstille eller ved direkte nedfældning.

Det vurderes at driften med de stillede vilkår lever op til BAT.

Overfladevand

- Vandløb og søer

Såvel nye som gamle gyllebeholdere er placeret mindst 100 m fra vandløb og søer.

Vand fra vaskeplads, hvor maskiner vaskes, ledes til gyllestemmet.

Bedriftens arealer afvander via Søndervium skovbæk, Løvskaalbæk, Afløb Tapdrup, Vejlebæk, Hvashøj Vandløb, Varning Møllebæk ud i Tjele Å, Nørre Å Skals Å og Gudenåen og ud i Hjarbæk Fjord (Limfjorden) og Randers Fjord.

Jf. Regionplanen må vandløbene ikke anvendes til formål der hindrer fastholdelse eller opnåelse af de fastsatte målsætninger. For alle målsatte vandløb er der i regionplanen fastsat krav til vand- og vandløbskvaliteten.

Enkelte af udbringningsarealerne er skrånende, men der er god afstand (mere end 100 m) til vandløb. Erosion af udbragt husdyrgødning til vandløbene og søer under kraftige regnskyl vurderes på den baggrund ikke at udgøre en risiko, såfremt

der opretholdes en dyrkningsfri bræmme på 2. m. jf. Vandløbslovens § 69. Der er, for at sikre mod udvaskning af gødning og sprøjtemidler til søer, stillet vilkår om, at der ikke må ske gødskning eller sprøjtning i en bræmme på 2 m langs naturlige eller i regionplanen højt målsatte vandløb og søer omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3.

Der er kommunens vurdering, at landbrugsdrift, herunder udspretning af gylle i sædvanligt omfang og efter gældende regler på de vandløbs- og sønære arealer, ikke vil påvirke flora og fauna i de aktuelle vandløb og søer. Sekundære effekter som eksempelvis øget udvaskning af næringssalte vurderes ikke at have betydning for vandløbsmiljøet. Den ansøgte, fremtidige drift på ejendommen, og på bedriftens udbringningsarealer, vurderes ikke at være i modstrid med regionplanens vandløbsmålsætninger og naturbeskyttelseslovens bestemmelser om beskyttede naturtyper.

- Marint opland

Ejendommen og udspretningsarealerne ligger i oplandene til Limfjorden og Randers Fjord.

Målsætningerne for fjordene er ikke opfyldt og risikoanalyser af Limfjorden og Randers Fjord fra Miljøministeriet⁸ viser, at fjordene er i risiko for ikke at opfylde miljømålet i 2015. Hovedårsagen er en for stor tilførsel af næringsstoffer (kvælstof og fosfor) fra oplandet, som blandt andet stimulerer væksten af planteplankton, søsalat og algebevoksninger på bundplanterne og dermed har en negativ effekt på miljøtilstanden i fjorden. Næringsstofbelastningen vanskeliggør derfor opfyldelsen af målsætningerne for fjorden. Hovedparten af næringsstofferne fra oplandet kommer i dag fra diffuse kilder, herunder især landbruget, mens bidraget fra byer og industri er blevet væsentligt reduceret via spildevandsrensning.

Nitrat

Beskyttelsesniveauet for nitrat er defineret som en skærpelse af det generelle harmonikrav ud fra nitratklasserne 1-3 som er de kvælstoffølsomme områder i forhold til hav & fjord. Afhængig af udbringningsarealernes placering, vil der på bedriftsniveau blive beregnet et samlet krav til hele bedriften. Reduktionspotential, som ligger bag nitratklassen, er et udtryk for, hvor stor en del af kvælstoffet der bliver tilbageholdt i jorden og derved ikke kommer ud i de danske farvande.

Da alle arealer ligger udenfor nitratklasse 1-3, er arealerne robuste. Dette begrundes i, at de ligger i et opland til et Natura 2000 område der er meget sårbart overfor kvælstofudvaskning, men mellem 76-100 % af kvælstoffet tilbageholdes jf. sårbarhedskortet og reduktionskortet udarbejdet af Miljøstyrelsen i forbindelse med udpegningen af nitratklasserne (kilde: Danmarks Miljøportal).

Det vil sige, at det er vurderet at recipienten (primært det marine miljø) godt nok er meget sårbar i forhold til nitratudledning, men da reduktionspotentialet er højt (reduktion af nitrat til frit atmosfærisk kvælstof) mellem marken og recipienten udvaskes potentielt kun en lille andel af det udbragte kvælstof på arealerne til recipienten. Det er derfor vurderet, at de generelle harmoniregler er tilstrækkelige i forhold til kravene for overfladevand og der er ikke stillet yderligere vilkår

Indholdet af næringsstoffer i husdyrgødningen har stor betydning for tabet af ammoniak, nitrat og fosfor til omgivelserne. Indholdet af kvælstof og fosfor i den producerede husdyrgødning beregnes på grundlag af normtal for næringsstof i husdyrgødning, udarbejdet af Danmarks JordbrugsForskning.

Referencesædskiftet er det sædskifte, som i forbindelse med beskyttelsesniveauet for nitrat og fosfor anvendes som udgangspunkt. Systemet fastlægger et referencesædskifte for alle bedriftens arealer, bortset fra arealer, der angives at have vedvarende græs per 1. januar 2007. For hver mark skal desuden aktivt vælges et sædskifte. Vælges samme sædskifte som referencesædskiftet i alle marker stilles ingen krav til sædskiftet i miljøgodkendelsen. Der er i ansøgt drift på markerne 53, 56, 100, 103 og 104 valgt sædskifte G5 og der stilles derfor vilkår til valg af sædskifte, Ifølge den indsendte ansøgning viser beregning at det maksimale dyretryk, DE_{max} , er 1.4 DE/ha og det reelle dyretryk, DE_{reel} for ansøgt drift, er 1,36 DE/ha.

Da DE_{reel} er mindre end eller lig DE_{max} er beskyttelsesniveauet vedrørende nitrat-overfladevand overholdt uanset, hvad de følgende udvaskningsberegninger viser. Dog viser udvaskningsberegningen af N beregnet via Farm-N en maksimalt tilladelig udvaskning på 71,60 kg N/ha (uden virkemidler) og en reel udvaskning på 67,30 kg N/ha (med virkemidler). Således er dette også overholdt. Til sammenligning er N-udvaskningen i nudrift beregnet via Farm-N til 56,5 kg N/ha. Ved et reduktionspotentiale på 76 % udvaskes der således 1.056 kg N mere fra rodzonen i ansøgt drift i forhold til nudrift. (6.582 kg – 5.526 kg).

Ejendommens udspretningsarealer afvander til Hjarbæk Fjord og Randers Fjord. Oplandet til Hjarbæk Fjord udgør 1180 km² og oplandet til Randers Fjord udgør 3.250 km², heraf udgør ejendommens udbringningsarealer hhv. 0,2 % og 0,04 %..

Den samlede kvælstofudledning fra husdyrbruget til Randers Fjord og udbringningsarealernes størrelse udgør således en meget lille del i forhold til fjordens samlede opland. Derfor finder Viborg Kommune, at der ikke i den konkrete sag er særlige forhold, som kan begrunde en fravigelse af det generelle beskyttelsesniveau i forhold til udledningen af kvælstof til fjorden.

Fosfor

Med hensyn til fosfor, så ligger alle udbringningsarealerne i fosforklasse 0. Der er derfor ingen restriktioner til fosfor udover de generelle harmoniregler.

I ansøgt drift udspreddes der 14,4kg P/ha og der fra føres 22,7 kg P/ha hvilket giver et gennemsnitlig fosforunderskud på alle arealer på -8,3 kg P/ha. Afskæringskravet (det maksimale fosforoverskud) er dermed overholdt og der udbringes 7588,3 kg/år mindre fosfor end afskæringskravet. Fosforoverskuddet beregnes ud fra det aktuelle standardsædskifte/grundvandssædskifte og den deraf beregnede normoptagelse af fosfor og tilførslen af fosfor fra husdyrgødning og anden organisk gødning.

Det vurderes, ud fra beregningerne, at dyreholdet ikke vil medføre en væsentlig øget miljøpåvirkning af Limfjorden.

- Internationale naturbeskyttelsesområder

Dele af Limfjorden og Rander Fjord er udpeget som EF-fuglebeskyttelsesområde, Ramsarområde og EF-habitatområde og af den grund er kommunen internationalt forpligtet til at beskytte og bevare plante- og dyrearter, levesteder for plante- og dyrearter, samt naturtyper af international værdi.

Skals Å og Nørre Å er en del af habitatområde nr. 30. Lovns Bredning, Hjarbæk Fjord og Skals, Simested og Nørre Ådal, samt Skravad Bæk.

Derfor er Viborg Kommune internationalt forpligtet til at beskytte og bevare plante- og dyrearter, levesteder for plante- og dyrearter, samt naturtyper af international værdi. Udpegningsgrundlag opdateres som udgangspunkt hvert 6. år og kan ses på www.blst.dk.

Ramsarområder er vådområder med rigt fugleliv og så mange vandfugle, at de har international betydning. Områderne er indeholdt i EF-fuglebeskyttelsesområde.

EF-fuglebeskyttelsesområde er områder, der har til formål at beskytte og forbedre levevilkårene for de vilde fuglearter i EU. EF-habitatområder er områder, der er udpeget på baggrund af naturtyper og arter, som er af betydning for EU.

Tilladelser til aktiviteter i eller udenfor internationale naturbeskyttelsesområder må ikke kunne forringe områdets naturtyper og levestederne for arterne eller medføre forstyrrelser, der har betydelige konsekvenser for de arter, området er udpeget for. I Ramsarområder skal beskyttelsen af områderne tillige fremmes.

Der er ingen arealer, der er beliggende i områder, der er udpeget til internationalt naturbeskyttelsesområder. Arealerne

ligger i oplandet til Randers fjord og Limfjorden som er habitatområde samt EF-fuglebeskyttelsesområde. En del af arealerne ligger op til områder, som er udpeget til habitatområde. Arealerne har tidligere været anvendt til udspretningsarealer med samme husdyrtryk.

Det er vurderet, at arealerne er beliggende i robuste områder (N-0 og P-0) der har en stor reduktionskapacitet for kvælstof og en stor bindingskapacitet for fosfor og ingen af udspretningsarealerne skrår direkte ned til vandløb eller sø. Det må endvidere formodes, at en del af det udvaskede kvælstof vil være omsat inden afstrømning til Hjarbæk Fjord og Randers Fjord.

Jf. habitatbekendtgørelsen⁹ er det med baggrund i ovenstående vurderet, at udvidelsen ikke vil forringe områdets naturtyper og levestederne for arterne eller medføre forstyrrelser, der har betydelige konsekvenser for de arter som de internationale naturbeskyttelsesområder er udpeget på baggrund af. Kommunen har dermed vurderet, at projektet ikke vil påvirke Natura 2000-områderne væsentligt, og der er derfor ikke foretaget en nærmere konsekvensvurdering af projektets virkninger på Natura 2000-området under hensyn til bevaringsmålsætningen for det pågældende område. Vurderingen er lavet på baggrund af den viden og de beregningsmetoder kommunen har på området.

- Kumulativ effekt

I forhold til den kumulative effekt vurderes det, at bedriften ikke i sig selv i væsentlig grad kan påvirke hav eller fjordområderne, men i kumulation med de øvrige landbrug i oplandet kan der være en påvirkning. Da ejendommen overholder de generelle landbrugsregler, er det vurderet, at udvidelsen ikke vil medvirke til en væsentlig forringelse af forholdene i havområderne.

Som nævnt tidligere udgør udbringningsarealet i denne godkendelse en lille del af oplandet til Hjarbæk Fjord og Randers Fjord.

Udvidelse af husdyrproduktionen på ejendommen medfører ikke til væsentlige påvirkninger af relevante vandløb. Bedriften overholder de generelle landbrugsregler.

Det vurderes derfor, at udvidelsen er i overensstemmelse med gældende lovgivning, hvad angår de ferske overfladevande og de marine områder.

Det vurderes samlet for overfladevand, at ansøgte projekt ikke vil forringe tilstanden i Hjarbæk Fjord og Randers Fjord.

Natur

- Arealstatus

Ejendommen er beliggende i landzone og i område som i regionplanen er udpeget som primære jordbrugsområder. Det samme gælder for den del af udspretningsarealerne, som ikke drives med vedvarende græs.

- Beskyttede sten- og jorddiger

Ved sten- og jorddiger og lign. forstås menneskeskabte, linieformede forhøjninger af sten, jord, græstørv, tang eller lignende materialer, som fungerer eller har fungeret som hegn og har eller har haft til formål at markere administrative, ejendoms- eller anvendelsesmæssige skel i landskabet. Digerne er vigtige elementer i kulturlandskabet, som både viser tidligere tiders arealudnyttelse, ejendoms- og administrationsforhold, fungerer som levesteder og spredningskorridorer for dyr og planter og bidrager til et afvekslende landskab, ofte med egnetypiske digestrukturer.

Der er beskyttede diger efter Museumslovens § 29a på ejendommens arealer. Digerne må ikke ændres eller fjernes uden kommunens tilladelse.

- Fredede fortidsminder

Idet der er gravhøje på eller ved udspretningsarealerne, gøres opmærksom på, at der i henhold til § 29f i Museumsloven ikke må foretages jordbehandling, gødes eller plantes (herunder også juletræer og lignende) på gravhøje og inden for en afstand af 2 m fra dem. Jf. § 18 i Lov om naturbeskyttelse må der endvidere ikke etableres ny beplantning eller foretages lignende ændring i tilstanden af arealet inden for 100 meters afstand fra gravhøje, medmindre Kommunen meddeler dispensation hertil.

- Beskyttede naturtyper

På de vedlagte kort (bilag 4 og 6) er angivet, hvilke naturtyper der ved ejendommen og ved ejendommens arealer er registreret efter § 3 i Lov om naturbeskyttelse og hvilke af disse der jf. kommunen er udpeget efter § 7 i lov om husdyrbrug.

Nærmeste § 3 naturareal der er udpeget jf. § 7 i husdyrloven ligger mere end 1000 meter fra staldanlæggene.

De nærmeste § 3 naturarealer inden for 1000 m ift. Ejendommen kan man se i bilag 6. Der ligger en meget lille sø knap 300 meter fra bedriften.

Viborg Amt har ikke besigtiget sidstnævnte sø. Den vurderes dog ikke at være af væsentlig betydning set i forhold til ikke at kunne opretholde sit naturniveau.

En cirkulær ammoniakdepositionsregning viser, at i en afstand fra 250-500 m kan der forventes en merdeposition af ammoniak på 0,3 kg N/ha, hvilket omfatter ovennævnte sø.

Naturområder (søer, vandløb, heder, moser og lignende, strandenge og strandsumpe, ferske enge og overdrev) der er beskyttede i henhold til § 3 i Lov om naturbeskyttelse må generelt ikke tilføres gødningsstoffer.

Der er ikke registreret § 3 naturtyper indenfor udbringningsarealet.

På baggrund af ansøgningen vurderes udvidelsen ikke at indebære væsentlige ændringer. Markdrift i form af omlægning, gødsning, behandling med plantebeskyttelsesmidler og andre jordbrugsaktiviteter antages derfor ikke at give anledning til øget påvirkning af områdets beskyttede naturtyper.

- Beskyttede naturtyper og ammoniakvilkår

Hovedreglen, med miljøgodkendelsesordningen er, at der i kraft af den generelle reduktion af ammoniaktabet og etablering af bufferzoner om udpegede naturområder (§ 7 arealer), er taget det nødvendige hensyn til naturområder. Udbringning af flydende husdyrgødning på marker beliggende i en afstand på under 1000 meter fra et § 7 areal er omfattet af krav om nedfældning efter husdyrgødningsbekendtgørelsens¹⁰ §§ 24 og 38. På det vedlagte kort (bilag 4) er angivet, hvilke naturtyper der er nær bedriften og hvilke udbringningsarealer, der ligger indenfor bufferzonen og derfor omfattes af krav om nedfældning.

Udvidelsen medfører en meremission fra anlæggene på ca. 445,29 kg N/år således at den samlede emission bliver i alt på ca. 8523 kg N/år. Bedriften ligger udenfor bufferzone II.

Da der er tale om en udvidelse af et husdyrbrug over 75 DE stilles der et generelt krav om 20 % reduktion (2008) af ammoniakemissionen i forhold til det tidssvarende staldsystem. Med den valgte løsning overholdes kravet om 20 % reduktion af ammoniaktab fra stald og lager. Der reduceres med 7 kg N/år udover det der er nødvendigt for at opfylde kravet.

Ammoniaktab, fra stalde, lagere og i forbindelse med udbringning af husdyrgødning, er en af de væsentlige trusler mod næringsfattige naturtyper. Derfor vurderes der på disse næringsfattige naturområders tålegrænse i forhold til tilført kg kvælstof pr. år. Vurderingen sker næsten udelukkende på naturområder som, skov, overdrev, hede, eng og mose. Begrundelsen herfor skal findes i, at danske søer generelt ikke er følsomme for deposition af kvælstof fra luftbåren kvælstof. Der findes dog et begrænset antal meget følsomme søer, Lobeliesøer, der hører til den mest følsomme danske naturtype.

Ammoniaktabet fra stalde bidrager til luftbåren N-belastning af områdets natur. Den højeste merdeposition i nærmeste § 7 er beregnet til 0,0 kg N/ha. Udvidelsen vil derfor ikke medføre en

målbart forøgelse i kvælstofdeposition for de omtalte § 7 naturtyper og deres plantesamfund.

- Kumulativ effekt

Når hele eller dele af et stald- eller opbevaringsanlæg på det ansøgte husdyrbrug ligger indenfor bufferzone II må merbelastningen af naturområdet beskyttet efter § 7 ikke overskride fastlagte beskyttelsesniveauer. Beskyttelsesniveauerne er lavet ud fra hvor mange andre husdyrbrug større end 75 DE, der er i området. Den maksimale merbelastning er på 0,3 kg N/ha ved mere end 2 husdyrbrug, på 0,5 kg N/ha ved 2 husdyrbrug og på 0,7 kg N/ha ved 1 husdyrbrug.

Bedriften ligger udenfor 1000 meter fra nærmeste § 7 område, således skal der ikke tages højde for den kumulative effekt. Dog kan det nævnes, at merbelastningen er beregnet til 0,0 kg N/ha.

- Internationale naturbeskyttelsesområder - natur

Nærmeste habitatområde er Lovns Bredning, Hjarbæk Fjord og Skals, Simsted og Nørre Ådal, samt Skravad Bæk, som er beliggende ca. 1.030 m nordøst for driftsbygningerne. Af ansøgningen fremgår det, at der ikke vil ske en merdeposition i naturområdet. Ammoniakfordampningen fra bedriftens stalde vil således ikke medføre nogen målbart stigning i deposition på naturtyper i de nævnte internationale naturbeskyttelsesområder. Ammoniakdeposition aftager eksponentielt med afstand fra punktkilden. Ammoniaktabet fra bedriften vil derfor ikke bidrage til målbart merbelastning af andre habitatområder eller internationale naturbeskyttelsesområder.

I forhold til den eksisterende belastning af habitatområdet nordvest for bedriften, så er den beregnet til ca. 0,35 kg N/ha. Denne vurderes som marginal i forhold til baggrundsbelastningen i området, som er sat til 13 kg N/ha. I øvrigt er dele af bedriften så nye, hvorfor en nøjere vurdering bør foretages ved næste revision af miljøgodkendelsen.

Ammoniakfordampning som følge af det ansøgte projekt for bedriften vurderes jf. habitatbekendtgørelsen derfor ikke at forringe tilstanden af naturtyper og arter, der er udpegningsgrundlag for internationale naturbeskyttelsesområder. Kommunen har dermed vurderet, at projektet ikke vil påvirke Natura 2000-områderne væsentligt, da der ikke vil blive tale om en merbelastning. Vurderingen er lavet på baggrund af den viden og kommunen har på området. Og de beregninger der er foretaget.

- Artsfredninge, rødlistearter og Bilag IV-arter

I habitatdirektivets Bilag IV er opført en række arter, som skal ydes streng beskyttelse overalt i deres naturlige udbredelsesområde, også uden for de udpegede habitatområder. Det in-

debærer for dyrearternes vedkommende blandt andet, at yngre- og rasteområde ikke må beskadiges eller ødelægges, og for planternes vedkommende blandt andet, at arterne ikke må indsamles, plukkes eller ødelægges.

Der er ikke kendskab til fund af rødlistearter og Bilag IV-arter direkte på bedriftens udspretningsarealer, men det kan ikke udelukkes, at en række dyr, som er omfattet af habitatdirektivets bilag IV, kan have levested, fødesøgningsområde eller sporadisk opholdssted på egnen omkring landbruget og dets udspretningsarealer. I området er der potentielt Bilag IV-arten, odderen, idet Karup å løber i nærområdet og også kan forekomme i åerne der løber i habitatområde nr. 226 Kongenshus Hede.

Odder. Odderen er nu udbredt helt ned til den dansk-tyske grænse i større vandløb og søer. Odderen findes i området omkring Skals Å, men bestanden betegnes dog som robust. Trusslerne for odderen beskrives som trafik, rusefiskeri og lignende forhold, hvilket ikke er relevant i forhold til det ansøgte projekt,

Flagermus. Flagermusene overnatter oftest i huse og hule træer i nærheden af skov. Fourageringsområderne er artsafhængige, og kan bl.a. være søer og åer, hvor flagermusene æder insekter som de fanger over vandoverfladen. Mange arter fouragerer på insekter, de fanger i lysåben løvskov, over marker og skove, i skovkanter, lysninger eller levende hegn. Projektområdet kan tænkes at indgå i nogle arters fourageringsområder, men det vurderes, at der ikke vil være negative påvirkninger.

Markfirben. Markfirbenet er udbredt over det meste af landet men noget pletvist. Markfirbenet træffes på steder med bar og løs, gerne sandet jord. Det kan være heder, klitter overdrev, råstofgrave, stengærder og på vej- eller jernbaneskråninger. Det vurderes, at projektet ikke vil påvirke levestedet væsentligt i negativ retning, men der må ikke udsprede gødning på området.

Stor Vandsalamander. Den store vandsalamander er udbredt over det meste af Danmark, dog er den fåtallig i Jylland vest for israndslinien, og projektområdet ligger på kanten af dens udbredelse sområde (jf. Håndbog om dyrearter på Habitatdirektivets Bilag IV, Faglig rapport fra DMU nr.635, 2007). Den yngler i solåbne vandhuller med rent vand, men kan uden for yngletiden opholde sig i dybere vandhuller og vandhuller med forurenede vand. På land kan den findes nær vandhuller under væltede træer o.l. På den baggrund vurderes det, at den store vandsalamander kan forekomme i projektområdets vandhuller. Trusler mod arten vil være opfyldning eller tilgroning af vandhullet gennem øget belastning med næringsstoffer og ødelæggelse af levestederne i omgivelserne. Udsætning af fisk vil også være skadelig, idet fiskene æder salamanderens æg og yngel. Det vurderes, at gennem-

førelse af projektet ikke vil forværre livsbetingelserne væsentligt. Det skal bemærkes, at anlæggelse af bræmmer samt oprensning af tilgroede vandhuller (oprensning kræver tilladelse fra kommunen) vil forbedre livsbetingelserne for arten.

Løgfrø. Løgfrø er spredt til sjældent forekommende i Danmark og er i tilbagegang. I det vestlige Sønderjylland er der en kernebestand på Hjerpested bakkeø, og den er også fundet på Abild bakkeø. Løgfrøen foretrækker lysåbne vandhuller i omgivelser med let jord, hvor den kan grave sig ned om dagen. Det vurderes derfor, at der er en mulighed for forekomst i projektområdet, f.eks. ved udpegede §3 søer. Trusler mod arten vil være opfyldning eller tilgroning af vandhullet gennem øget belastning med næringsstoffer og ødelæggelse af levestederne i omgivelserne. Det vurderes, at gennemførelse af projektet ikke vil forværre livsbetingelserne væsentligt. Det skal bemærkes, at anlæggelse af bræmmer samt oprensning af tilgroede vandhuller (oprensning kræver tilladelse fra kommunen) vil forbedre livsbetingelserne for arten.

Spidssnudet frø. Spidssnudet frø er almindeligt udbredt over det meste af landet. Den findes i større eller mindre vandhuller i engområder, moser, dyrkede marker og skovbevoksede områder. På denne baggrund vurderes det som sandsynligt, at arten forekommer i projektområdets vandhuller. Trusler mod arten vil være opfyldning eller tilgroning af vandhullet gennem øget belastning med næringsstoffer og ødelæggelse af levestederne i omgivelserne. Det vurderes, at gennemførelse af projektet ikke vil forværre livsbetingelserne væsentligt. Det skal bemærkes, at anlæggelse af bræmmer samt oprensning af tilgroede vandhuller vil forbedre livsbetingelserne for arten.

Grøn mosaikguldsmid. I Danmark yngler grøn mosaikguldsmid i to meget forskellige typer af natur: Søer og moser i Nordsjælland, der ikke er for næringsrige, og hvor solen kan skinne ned på vandfladen samt kanaler og grøfter i marsken i Sydvestjylland, som ligger helt åbent og har et rigt planteliv. Hunnen lægger eller borer normalt sine æg ind i planten krebsklo (*Stratiotes aloides*), og arten findes derfor kun på steder med denne plante.

Birkemus. Birkemus er i Danmark fanget eller observeret i ældre skove, kratkove, enge samt på dyrkede marker. I Skandinavien findes arten ofte i birke- og pilekrat. Det er vanskeligt at sige noget entydigt om artens habitatkrav. Formentlig stiller arten forskellige krav til opholdssted, dels i forbindelse med vintersøvn (permanent, tørt opholdssted f.eks. vel-drænet ældre skov), og dels i forbindelse med sommerens fouragerings- og yngleområde. Et bud på habitat vil derfor være, at birkemus kan findes hvor gamle skov- eller moseområder støder op til dyrkede marker eller skovenge. På trods af denne brede habitatdefinition findes birkemusen kun i to vidt adskilte hovedområder i Danmark: i det vestlige Limfjordsområde, især nord for fjorden, og i det sydlige Jylland syd for en linie Horsens-Varde og nord for Haderslev-Ribe. Der er generelt kun få fangster og observationer fra de nævnte områder, og disse registreringer er spredt over hele 1900-tallet. I begge

områder blev der især observeret og indberettet mange fund i 1940'erne. I nyere tid er der igen indberetninger fra nogen af områderne.

Et skøn over den danske bestands størrelse er vanskelig, da den nuværende, begrænsede viden om artens habitatkrav ikke gør det muligt inden for områderne at skønne over den reelle udbredelse, og da der ikke findes viden om specifikke populationsestimater og udviklingstendenser

Birkemusen forefindes næppe i området, og da det ikke har været muligt at finde registreringer af arten eller sker ændringer i arealanvendelsen vurderes det, at projektet ikke får nogen indflydelse for arten, såfremt der skulle forefindes en bestand i området.

Snæbel. Snæblen er en laksefisk, der kun lever i Vadehavsområdet. Den lever og vokser op i vadehavet, men i efteråret søger den op i større vandløb for at gyde. Efter at æggene er klækket i februar/marts måned lever ynglen et par måneder i de stille områder af vandløbene, før de i april/maj søger ud i vadehavet. De største trusler for snæbelen er A) Spærringer: da snæbelen ikke er i stand til at springe højt eller svømme igennem fisketrapper. B) Vandløbsreguleringer: snæblen gyder på vandløbsstrækninger, der slynger sig naturligt. C) Forurening: i af næringsstoffer eller miljøfremmede stoffer forurenet vand kan æggene ikke udvikle sig og kvæles. D) Dræning: dræning af enge bevirker, at ynglen ikke har nok steder til at opholde sig, da de efter klækning kræver store fladvandede arealer. De bliver skyllet ud i det salte hav for tidligt og dør. Det vurderes, at gennemførelse af projektet ikke vil forværre livsbetingelserne væsentligt. Det skal bemærkes, at anlæggelse af bræmmer vil forbedre livsbetingelserne for arten og at ingen af ansøgers udbringningsarealer har et hældende terræn over 6 grader direkte mod vandløbet.

Andre udvalgte arter tilknyttet vandhuller. Potentielt vil der kunne forekomme arter som grøn frø, lille vandsalamander og skrubtudse, der ikke er opført på Habitatdirektivets Bilag IV, men som er fredede herhjemme. For disse arter gælder de samme betragtninger, som nævnt under padderne ovenfor.

Det vurderes, at udvidelsen ikke vil påvirke Bilag IV-arterne negativt ej heller ved alvorlige uheld i forbindelse med håndtering af husdyrgødningen. Der er dog stillet vilkår, vedr. håndtering af uheld, således at generne på alle måder minimeres. Omvendt vurderes det, at lovlig håndtering af husdyrgødning indenfor udspretningsområdet ikke vil have nogen negativ effekt på arterne.

Det er vurderet at det ikke er nødvendige at stille yderligere vilkår for at sikre ovennævnte arter.

Viborg Kommune vurderer at udvidelsen af bedriften ikke giver anledning til fastsættelse af specielle retningslinjer for na-

turbeskyttelse. Udvidelsen vurderes samlet ikke at være i strid med regionplanens retningslinjer for naturbeskyttelse.

Viborg Kommune har derfor samlet vurderet,

- at udvidelsen ikke væsentligt vil forringe tilstanden i arealerne ved Tjele, Skals og Nørre Å.
- at det på baggrund af den eksisterende viden om arternes udbredelse må antages, at udvidelsen ikke væsentligt vil forringe tilstand og levevilkår for truede plante- og dyrearter.¹¹

Mangler i vurderingsgrundlaget

Miljøgodkendelsen og vurderingerne bygger på:

- Oplysninger, der er modtaget fra ansøger og dennes konsulent
- Kommunens egne oplysninger om områdets natur- og miljøforhold
- Områdets sårbarhed over for påvirkninger fra bedriften
- Regionplanens målsætninger og retningslinier, (Viborg Kommuneplan 2009-2021)

Kommunen har vurderet bedriftens kumulative effekt på natur og miljø på det for tiden bedst mulige. Kommunens egne mål og forudsætninger om sårbarhed, tålegrænser mv. er under løbende revision.

Den kumulative påvirkning af områdets natur og miljø er ikke beregnet specifikt for udvidelsen af produktionen på ejendommen uden for bufferområderne. Dette skyldes at det nødvendige beregningsværktøj endnu ikke er udviklet, samt at muligheden for at sammenkøre data vedrørende husdyrproduktion fra andre ejendomme i et betragtet område ikke er til stede på en operationel måde.

For Viborg Kommunes samlede vurdering af udvidelsen på Højmarken 24 gælder, at der ikke er væsentlige mangler i de foreliggende oplysninger, og at alle afgørende miljø- og naturpåvirkninger indgår i vurderingen af dyreholdet.

Ansøgers miljøtekniske beskrivelse

Følgende afsnit er baseret op oplysninger fra ansøger og angiver således, sammen med relevante kortbilag forudsætningerne for afgørelsen.

Oplysninger om ansøger og ejerforhold

Navn I/S Højmark Allan og Carsten Johnsen
Adresse Højmarken 24, 8830 Randers NV
Telefon: 86451955
Mobil 21846437
E-Mail aase@hojmark-agro.dk

Beskrivelse af datoerne

Etablering af toklimastald skal ske hurtigst muligt efter meddelt miljøgodkendelse. Herefter skal dyrene sættes ind i stalden.

Oplysninger om ejendommen

På ejendommen Højmarken 24 8830 Randers NV ønskes en udvidelse/ændring af den eksisterende smågrise- og slagtesvinebesætning, dette medfører at der skal bygges ny toklimastald. Ønsket er at placere den nye staldbygning i tilknytning til det eksisterende staldanlæg. Staldene er placeret på matrikel: 10a Tindbæk by, Skjern.
Da der ved sidste udvidelse blev etableret beplantning omkring ejendommen, etableres der som udgangspunkt ikke yderligere beplantning i forbindelse med udvidelsen.
Den eksisterende beplantning vil løbende blive vedligeholdt.
Ejendommens anlæg fremgår af bilag 1.
Bedriften er placeret i landzone.
Ejendommens staldanlæg og gyllebeholdere er placeret i primær jordbrugsområde.

Landskabelige hensyn

Stalden vil blive opført i samme byggestil som de eksisterende bygninger og med ca. samme mål. Væghøjden på 2,6 meter opføres i rød tegl. Taget bliver grå eternit. Gavltrekanter etableres med stålplader i lys matchende farver. Ejendommen vil således optræde harmonisk med staldene placeret ved siden af hinanden

Generelle afstandskrav:

De generelle afstandskrav overholdes til:

Ikke-almene vandforsyningsanlæg (25 m) Almene vandforsyningsanlæg (50 m)
Vandløb (herunder dræn) og søer (15 m)
Offentlig vej og privat fællesvej (15 m)
levnedsvirksomhed (25 m)
beboelse på samme ejendom (15 m)
naboskel (30 m)
nabobeboelse (50 m)

Den ansøgte udvidelse i dyreholdet og etablering af nye driftsbygninger overholder afstandskrav i henhold til § 8 i Lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug.

Landskabelige hensyn:

Opførelsen af den nye stald ligger ikke indenfor nedennævnte udpegninger

- Naturområder med særlige naturbeskyttelsesinteresser mv.
- Områder med landskabelig værdi
- Uforstyrrede landskaber
- Områder med særlig geologisk værdi
- Rekreative interesseområder
- Værdifulde kulturmiljøer og bevaringsværdige landsbyer
- Kirkeomgivelser
- Kystnærhedszonen
- Lavbundsarealer inkl. evt. okkerklassificering
- Skovrejsningsområder
- Fredede områder
- Beskyttede naturarealer (§ 3)
- Strandbeskyttelseslinje
- Klitfredningslinje
- Sø- og åbeskyttelseslinie
- Kirkebyggelinje
- Fortidsmindelinje
- Beskyttede sten- og jorddiger
- Skovbyggelinjen

Opførelsen af det nye anlæg er ikke i konflikt med ovennævnte udpegninger, der har til formål at tage landskabelige hensyn, placeringen ligger indenfor primært jordbrugsområde.

Områdetype	Afstand
Byzone eller sommerhusområde (eksisterende eller planlagt)	3596 m
Boligområde, blandet bolig og erhverv el. off. formål i landzone omfattet af lokalplan	2042 m
Samlet bebyggelse	1638 m
Enkeltbolig	467 m

Tabel Områdetyper og afstande

Bedriften overholder alle afstandskrav.

Lysforhold

Der er/bliver ikke opsat lamper på facader eller udenfor bygninger og anlæg, der kan give anledning til lysgener for naboer eller trafik. Der bliver placeret udendørs lamper ved det nye anlæg med automatisk tænd og sluk ved bevægelse. Med den valgte placering af det nye anlæg, er der taget hensyn til omkringboende i forhold til lysgener.

Husdyrgødning

Opbevaringsanlæg	Etable-ringsår	Kapacitet (m ³)
Eks. gyllebeholder:		3.200 m ³
Eks. gyllebeholder:		3.200 m ³
Ny gyllebeholder:		4.000 m ³
Fortank/kanaler:		600 m ³
I alt		11.000 m³

Tabel. Oversigt over opbevaringsanlæg på bedriften

Opbevaring af husdyrgødning og bedste tilgængelige opbevaringsteknik:

Da der er tale om:

- stabile beholdere, der kan modstå mekaniske og kemiske påvirkninger.
- lagerne tømmes hvert år og inspiceres visuelt
- beholdernes bund og vægge er tætte
- der er ingen spjæld, alt gylle overpumpes via dykket indløb

Og beholderne kontrolleres ved 10-års beholderkontrollen, vurderes det, at der er BAT med hensyn til gødningsopbevaring jf. referencedokumentet for bedst tilgængelige teknikker der vedrører intensiv fjerkræ- og svineproduktion (BREF).

Årlig produktion af husdyrgødning til gyllebeholder efter udvidelsen

Gødningsproduktion:

48.000 smågrise

(toklimastald, delvis spalter)

48.000 dyr x 0,132 t/dyr = 6.336 t

9.720 slagtesvin

(drænet gulv + spalter)

9.720 dyr x 0,5 t./dyr = 4.860 t

I alt: 11.196 m³

Vaskevand: 700 m³

Regnvand

Ved separering med et Kemiraanlæg skal der trækkes 15 % fra den samlede gyllemænde, da dette svarer til indholdet som efter separeringen vil være i fiberfraktionen. Derefter skal der lægges 3 % til som er det der svarer til den mængde der tilsættes under processen.

11.196 m³ – 15 % = 9.517 m³

9.517 + 3 % = 9.803 m³

9.803 m³ + 700 m³ = 10.503

Krav til opbevaringskapacitet: 10.503 m³ / 12 mdr. x 9 mdr. = 7.877 m³

Der opbevares 2.000 m³ fra Kratvej 7 8830 Tjele

I alt: 7.877 m³ + 2.000 m³ = 9.877 m³

Kravet om 9 mdr. opbevaringskapacitet er således overholdt.

Udbringning af husdyrgødning:

Reglerne for udkørsel vil blive overholdt.

BAT for udbringningsteknik er beskrevet i referencedokumentet for bedste tilgængelige teknikker der vedrører intensiv fjerkræ- og svineproduktion (BREF) som en række tiltag. En del af disse tiltag er dækket af husdyrgødningsbekendtgørelsen og bekendtgørelse om jordbrugets anvendelse af gødning og om plantedække, hvorfor det er et lovkrav at følge dem. Fx:

- regler for udbringningstidspunkter (forbud mod udbringning 200 m fra byområder på weekend og helligdage),
- udbringningsmetoder (fx ikke tilladt at bruge bredspreader til gylle),
- krav om nedfældning på visse arealer tæt på sårbar natur,
- krav til udbringningstidspunkter, der sikrer optagelse i planter,
- krav om nedbringning af husdyrgødning udlagt på ubevoksede arealer indenfor 6 timer,
- og krav om maksimale mængder husdyrgødning pr. ha,
- krav til efterafgrøder

BAT-redegørelse-gylleopbevaring

Alle beholderne er etableret med naturligt flydelag og der føres Logbog over flydelaget

Virkemiddel	Begrundelse for valg incl. økonomi
Gylleseparation	Mere effektiv dosering af kvælstof og mulighed for begrænsning af fosforoverskud
Gyllelagune og Gyllekøling overdækning af gyllebeholder/	Fravalgt da der etableres gyllekøling.

BAT-redegørelse udbringning

Der udarbejdes hvert år en mark- og gødningsplan, hvorved det sikres at mængden af gødning tilpasses afgrødens forventede behov. I planen tages der bl.a. hensyn til jordbundstype, sædskifte, vanding, planternes udbytte og kvælstofudnyttelsen.

Gyllen køres ud med 20 m³ gyllevogn med slæbeslanger. Der vil forekomme ammoniakfordampning og lugtgener fra marker, hvorpå der er udbragt gylle. Omfanget afhænger af vejrforhold (temperatur, vindforhold og evt. nedbør). Da gyllen køres ud på veletablerede afgrøder, minimeres ammoniakfordampning og lugt-generne pga. mindre fordampning og hurtigere optagelse i planterne.

Der køres aldrig på vandmættet, oversvømmet, frossen eller snedækket areal.

Gylleudbringning sker normalt kun på hverdage.

Nedfældning i vinterafgrøder er ikke ønskeligt, da der kommer for mange køreskader på afgrøderne, hvilket medfører et mindre udbytte og i sidste ende en mindre N-optagelse i afgrøder og dermed også en større udvaskning. Udkørsel med nedfælder, tager endvidere en del længere tid. En nedfælder har typisk 6-8 m rækkevidde, mens en gyllevogn med slæbeslanger har op til 24 m rækkevidde.

Al husdyrgødning separeres med Kemiraanlæg, se bilag vedr. separeringsanlæg fra Kemira. Anlægget er mobilt og anvendes derfor også på Kratvej 7.

Udregninger vedr. separering fremgår af bilag.

Foder

Ensilage og foderopbevaring/ BAT-redegørelse

Foder korn	Mængde: 12.800 hkg Opbevaringsform: silo Placering: Udendørs
Foder soja	Mængde: 300 hkg Opbevaringsform: silo
Mineraler	Mængde: storsække a 1000 kg Opbevaringsform: i foderlade på gulvet

Foderet der anvendes på bedriften indeholder fytase og et fosfor- og råproteinindhold indenfor de vejledende niveauer i BAT-foder (jf. BREF).

Kemikalier

Pesticider og sprøjteudstyr:

Der opbevares ca. 40 liter sprøjtevæske på bedriften.
Pesticider opbevares frostfrit og i aflåst rum/skab. Rummet har fast bund.
Der forefindes opsugende materiale til opsamling af evt. spild.
Påfyldning af marksprøjte sker på fast plads med afløb til gyllebeholder.

FRAVALG:

Virkemiddel	Begrundelse for fravalg incl. økonomi
Mere effektiv fodring	Anvendes i en vis udstrækning, da der er økonomisk incitament hertil. Ønskes ikke anvendt som virkemiddel med efterfølgende vilkår

Minimering af spild

Fodersammensætningen og foderstrategi evalueres og tilpasses løbende nyeste viden.
Opbevaring og håndtering af kemikalier sker på forsvarlig vis.
Der tages videst muligt hensyn til naboer ved udspreddning af gylle.
På baggrund af ovenstående vurderes det, at ansøger bruger BAT indenfor management.

Egenkontrol:

Gødningsbeholderne følger reglerne for kontrol min. hvert 10 år.
En gang årligt udarbejdes "Gødnings- og husdyrindberetning" samt "Mark og gødningsplaner", begge dele anvendes til dokumentation af husdyrholdets størrelse og forbrug af gødning.
Der føres sprøjtejournal.

Harmoniregler

Bedriften råder over 392 ha som ejede og forpagtede arealer. Al gylle fra ejendommen separeres og fiberfraktionen afsættes til Green Farm Energy Løjstrupvej 12a 8870 Langå.

Harmoniarealet

Se bilag 10.

Bedriftens indretning og drift

Staldanlæg

Se oversigt over indretningen på bilag 1.
Staldopbygning og BAT-redegørelse se bilag 2.

På ejendommen Højmarken 24 8830 Randers NV ønskes dyreholdet udvidet fra 12.400 slagtesvin og 25.000 i alt 433,85 DE til 9.720 slagtesvin (30-106 kg.), 800 polte (106-120 kg.) og 48.000 smågrise i alt 496,22 DE, en stigning på 62,37 DE.

Denne udvidelse tager udgangspunkt i tillæg til tidligere miljøgodkendelse a 10-01 2001, hvor der gives tilladelse til 12.400 slagtesvin og 25.000 smågrise.

Ud over denne ejendom (Højmarken 24) ejer ansøger også en ejendom beliggende på Kratvej 7 8830 Tjele, på denne ejendom er der søer, der søges også om udvidelse på Kratvej 7.
Se bilag over bedriftsstruktur.

Det nuværende og ansøgte husdyrhold fremgår af nedenstående tabel.

Dyregruppe	Nuværende besætning		Ansøgt besætning	
	Antal dyr	Antal DE	Antal dyr	Antal DE
Smågrise	25.000	115,39	48.000	221,54
Sl. Svin	12.400	318,46	9.720	269,07
Polte			800	5,61

I alt		433,85		496,22
-------	--	--------	--	--------

Tabel 1 Oversigt over nuværende og fremtidigt dyrehold

BAT-Teknologier

Det generelle ammoniakkrav

Ejendommen er omfattet af det generelle ammoniakkrav, dette overholdes ved brug af følgende virkemidler:
Gyllekøling

Ejendommen er ikke omfattet af skærpede regler omkring ammoniak, da der ikke ligger § 7 arealer inden for en afstand af 1000 m.

Det nye staldanlæg er To-klimastald med delvist spaltegulv.

Ammoniakfordampningen fra anlægget nedsættes ved hjælp af gyllekøling i den nye staldbygning.

Desuden må det vurderes, at der ikke umiddelbart er problemer med ammoniakdepositionen i området da alle ejendommens anlæg er beliggende mere end 1000 meter fra nærmeste § 7 areal.

Forsuring af gyllen er et alternativ der er blevet undersøgt og fravalgt da gyllen separeres i et separationsanlæg for derefter at afsætte fiberen til Green Farm Energy. Omkostningen ved at separere forsuret gylle stiger og denne omkostning er vurderes uproportionalt høj og der er i stedet valgt gyllekøling da man her kan genanvende varmen og derved spare energi.

Luftvaskeren med syre er så dyr at etablere, at det vurderes ikke at være proportionalt med miljøgevinsten i den konkrete sag.

Ventilation

Ventilationssystemet er tilkoblet en alarm i tilfælde af strømsvigt, overtemperatur og undertemperatur.

Ventilationssystemet er designet således, at spjæld åbner automatisk ved strømsvigt, så der fortsat kommer ilt til staldene.

Management

Den daglige drift af ejendommen drives efter princippet et godt landmandskab, og ansvarlig driftsledelse, således at anlægget giver mindst mulig miljøbelastning og færrest gener for omgivelserne.

Markdriften søges tilrettelagt således, at udvaskningen af næringsstoffer minimeres og overfladisk afstrømning undgås.

Der er tilknyttet en række fagkonsulenter, der med faste intervaller gennemgår bedriften.

Der er fast dyrlægeaftale.

Medarbejdere uddannes løbende og holdes opdateret med nyeste viden gennem kurser.

Minimering af risiko for uheld:

Anlæg og tekniske installationer rengøres, vedligeholdes og udskiftes i en sådan grad, at det sikre korrekt brug og effekt. For at minimere risikoen for uheld, udføres opgaver der kan give anledning hertil under opsyn. Ved udkørsel af gylle anvendes udstyr med tilbageløb.

Ved påfyldning af gyllevogn, anvendes læssetårn hvorved spild undgås.

Rengøring desinficering:

Staldafsniittene rengøres efter hvert hold smågrise og slagtesvin. I staldene bruges der godkendt desinfektionsmiddel.

Minimering af gene og forurening ved uheld:

Sker der uheld vil alarmcentralen straks blive kontaktet.

Ligeledes vil kommunens Tekniske Forvaltning efterfølgende blive underrettet.

For at minimere omfanget af eventuelle uheld, bliver der ophængt vejledning til hvem der skal underrettes og disses telefonnumre.

Der udarbejdes en beredskabsplan for driftsuheld.

Medarbejder, ejer og andre med fast adgang til bedriften bliver vejledt i beredskabsplanen.

Beredskabsplanen får en fast plads med nem adgang.

Ressourceforbrug

Vand:

	Nudrift	Ansøgt
Årligt forbrug af drikkevand	8.550 m ³	10.100 m ³
Årligt forbrug af vask vand til vask af stalde og maskiner.	500 m ³	700 m ³

Energi:

	Nudrift	Ansøgt
Årligt elforbrug	162.000 kWh	Anslået 200.000 kWh
Årligt forbrug af fyringsolie	10.000 l.	12.000 l.
Årligt forbrug af dieselolie	11.000 l./år	11.000 l/år
Årlig egenproduktion af energi (vindmølle/biogas osv.)	-	Der bliver etableret gyllekøling i den nye stald, hvorved varmen kan udnyttes og derved spares der energi til opvarmning.

Olietanktype og tanknr.	Størrelse i liter	Årgang	Sløjfnings-år
Overjordisk tank Fyringsolie	2500	2003	
Overjordisk tank Dieselolie	3000	2006	

Tabel 6 Oversigt over bedriftens olietanke

Dieseltanken er placeret i maskinhus på fast bund, der er ikke mulighed for at evt. spild kan afledes til kloak, grundvand, overfladevand eller jord.

Fyringsolie opbevares udenfor mellemgang ved stald på støbt plads.

Energibesparende foranstaltninger:

Ejer er opmærksom på, at virksomhedens energikrævende installationer og materiel holdes opdateret ved jævnlig opmærksomhed og relevante eftersyn, så der er fokus på forbruget.

Der bruges energisparepære hvor det er muligt og alle lamper rengøres jævnligt.

I alle staldafsnit renholdes og vedligeholdes ventilationsanlæggene løbende.

Al ventilation er frekvens og temperaturstyret og med minimumsventilation, dette sikrer at ventilationen kører optimalt, både med hensyn til temperaturen i staldene og minimere samtidig el-forbruget.

Køretøjer vedligeholdes og tomgangskørsel undgås.

Udbringningsarealerne ligger tæt på ejendommen, og kørslen bliver derfor minimal. Ved arealer der ligger længere væk end 10 km køres væskefraktion i lastbil.

Ifølge referencedokument for bedste tilgængelige teknikker (BREF) der vedrører intensiv fjerkræ- og svineproduktion, anvendes der således BAT (delvis lavenergibelysning, eftersyn og rengøring af ventilatorer, temperaturstyring der sikrer temperaturkontrol og minimumsventilation i perioder, hvor der ikke er behov for ret stor ventilation).

Vandbesparende foranstaltninger:

Ved vask af stalde anvendes iblødsætningsanlæg, hvorefter staldene vaskes med højtryksrenser med koldt vand. Både iblødsætning og vask med højtryksrenser er vandbesparende.

Ifølge referencedokument for bedste tilgængelige teknikker (BREF) der vedrører intensiv fjerkræ- og svineproduktion, anvendes der således BAT (brug af højtryksrenser).

Vandforbruget måles ikke som sådant men tjekkes løbende.

Staldene kontrolleres dagligt og der udføres små reparationer med det samme ellers tilkaldes service, hvis der er behov for det.

Transport

Transport-aktivitet	Antal transporter pr. år, nudrift		Antal transporter pr. år, ansøgt drift	
	Traktor	Lastbil	Traktor	Lastbil
Foderlevering		100		120
Foder fra marker	60		60	
Ind- og udlevering af dyr	140	20	150	52
Daka		52		52
Brændstof		12		12
Gylleudbringning	190	100	200	100
Afhentning af fiber		30		50
I alt	390	316	410	386

Tabel 3 Oversigt over skønnede antal transporter til og fra ejendommen

Husdyrgødning:

Der køres med husdyrgødning i vækstsæsonen, der vil efter udvidelsen være ca. 200 transporter med gyllevogn. Gylle køres ud med en 20 m³ gyllevogn.

Foder:

Kørsel i forbindelse med levering af foder vil stige med 20 % som følge af udvidelsen, dog vil størrelsen af leveringerne afpasses i forhold til størrelsen af besætningen.

Der bliver leveret foder ca. 1 gang hver uge.
Tidspunkt for levering vil typisk være inden for normal arbejdstid.

Ind- og udlevering af dyr:

Der indleveres grise til ejendommen 1 gang pr. uge.
Der udleveres grise fra ejendommen 8 gange pr. mdr.
Der hentes døde dyr 4 gange pr. mdr. eller ved behov, disse meldes løbende til ved DAKA.
Tidspunkt for indlevering og udlevering af dyr vil typisk være mellem 07.00 og 16.00.

Brændstof:

Kørsel i forbindelse med levering af brændstof vil ikke stige som følge af udvidelsen.
Tidsrum for levering af brændstof vil typisk være inden for normal arbejdstid.

Ejendommen er ikke beliggende i et tæt beboet område, nær skole eller by.

Kort over transportveje for ejendommen se bilag 3

Støj

Der kan forekomme støjkloder fra:

- Ventilationsanlæg
- Kompressorer
- Højtryksrensere
- Kornmølle
- Foderanlæg

Støjkloder er placeret i lukkede bygninger.
Herudover vil der forekomme støj ved transport til og fra ejendommen.

Driftsperiode for støjkloder:

- Ventilationsanlæg: 24 timer/døgn
- Kompressorer: 10 x 10 min./døgn
- Højtryksrensere: 6 timer/uge
- Kornmølle: 4 x ½ time/døgn
- Foderanlæg: 3 x ½ time/døgn

Tiltag mod støjkloder:

Støjkloderne er placeret i lukkede bygninger.
Det forsøges så vidt muligt, at holde støjperioden inden for normal arbejdstid.

Skadedyr

Generel bekæmpelse af skadedyr:

Bekæmpelse af skadedyr foretages efter anvisninger fra Århus Universitets skadedyrslaboratorium.

Fluegener:

Biologisk fluebekæmpelse foretages efter anvisninger fra Århus Universitets skadedyrslaboratorium.

Der anvendes Rovfluer.

Rottebekæmpelse:

Bekæmpelse af rotter foretages efter anvisninger fra Århus Universitets skadedyrslaboratorium.

Desuden følges de forbyggende foranstaltninger, som er fastlagt i Bekendtgørelse om bekæmpelse af rotter mv. (Bek. nr. 611 af 23. juni 2001).
Ejendommen tilses af ISS ca. 10 gange/år gennem privat ordning.

Affald

	Mængde nudrift	Mængde an-søgt	Opbevarel-se	Bortskaffelse
Forbrændings-egnet affald	600 l. container	600 l. contain- er	I 600 l. con- tainer tøm- mes hver 14. dag	Aftale med fir- maet V & B re- novation
Jern	1-2 t/år	1-2 t./år	maskinhus	Jern og andet skrot afhentes løbende af jernhandel.
Plastik	-	-	-	Affald bortskaf- fes i henhold til kommunens affaldsregula- tiv.
Andet	-	-	-	

	Mængde nudrift	Mængde an-søgt	Opbevarelse	Bortskaffelse
Olie	200 l.	200 l.	I maskinhus med fast bund uden afløb	Olierester/spildolie leve- res til kommunens mod- tageordning for farligt af- fald.
Kemikali- er/pesticider	3 l./år Tomme dunke	3 l./år Tomme dunke	-	Rengjort emballage leve- res med dagrenovatio- nen. Evt. rester leveres til kommunens modtage- ordning for farligt affald.
Medicinaffald	15 glas/uge	25 glas/uge	Brugte kanyler opbevares i ka- nyleboks	Medicinrester og tom em- ballage leveres til kom- munens modtageordning for farligt affald.

Olie- og kemikalieaffald:

Smøreolie/spildolie opbevares i lukket beholder på fast gulv.
Der forefindes opsugende materiale til opsamling af evt. spild.

Døde dyr:

Døde dyr ligger ikke til gene for naboer eller forbipasserende.

Døde dyr afhentes af DAKA.

Dødeligheden i produktionen vil maksimalt være 3 % blandt smågrise og 1,5 % blandt slagtesvin.

Spildevand

Spildevandsmængde:

	Mængde nudrift	Mængde ansøgt
Rengøringsvand	500 m ³	700 m ³
Vand fra vaskepladser	20 m ³	20 m ³
Sanitært spildevand fra driftsbygninger	10 m ³	10 m ³

Rengøring af maskiner foretages på betonplads, vand herfra opsamles i gyllebeholder. Spildevand fra husholdning ledes via septiktank til nedslivningsanlæg.

I staldbygningerne er der etableret bad og toilet. Spildevand herfra behandles som øvrigt husspildevand.

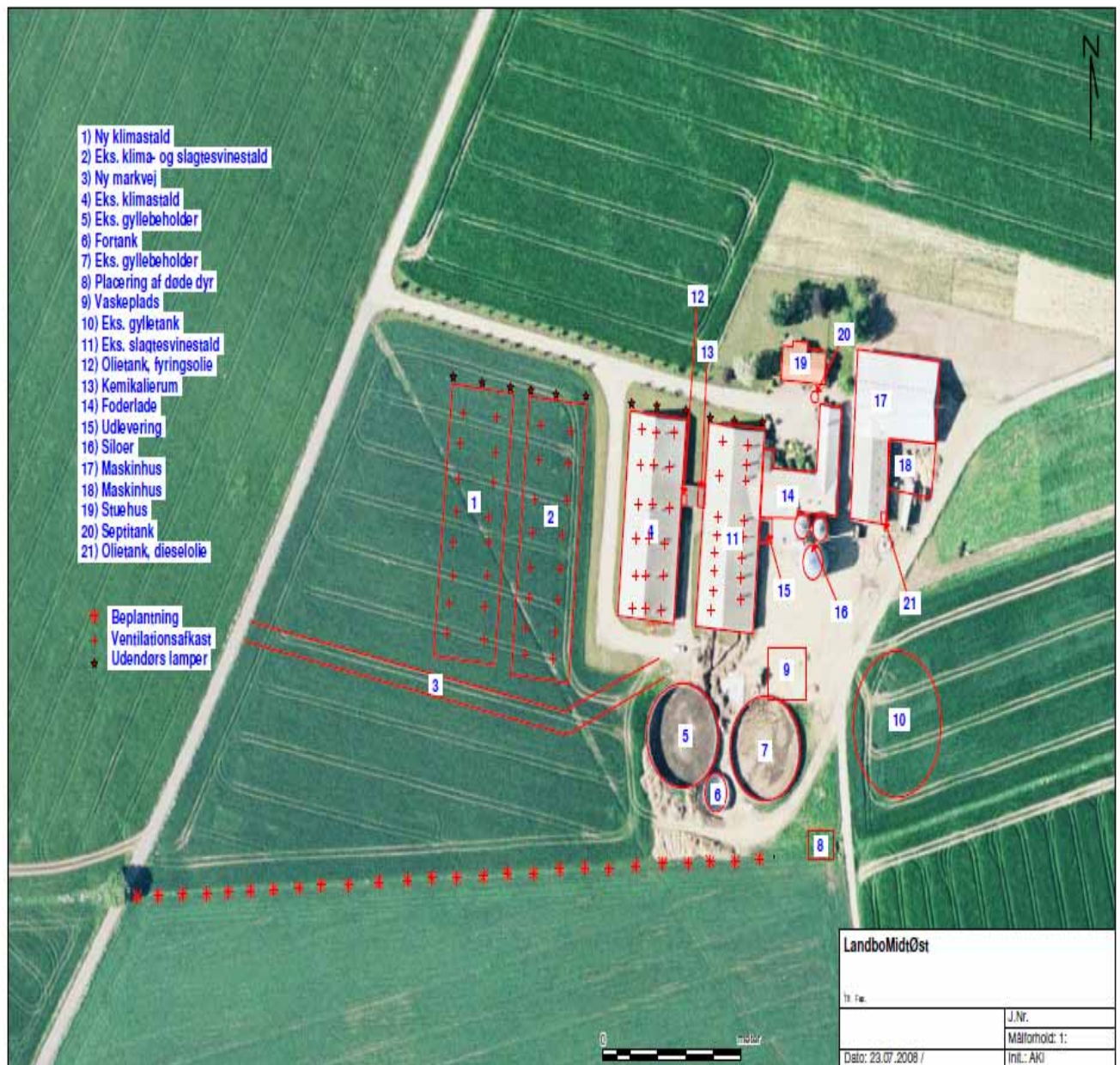
Marksprøjte rengøres indvendig med vand, hvorefter vaskevand udsprøjtes på marken. Udvendig rengøring af sprøjteudstyr sker på samme vaskeplads som for øvrige maskiner.

Afløb fra gange i stalde, foderrum mm, hvor der er risiko for spild af foderrester eller lignende, ledes til gyllekanaler eller direkte til forbeholder, hvorfra det pumpes til gyllebeholder.

Omkring ejendommens bygninger er der arealer med fliser. Overfladevandet herfra bortledes med dræn.

Tagvand bortledes til vandhul 200 meter øst for ejendommen.

Bilag 1: Oversigtsplan over ejendom

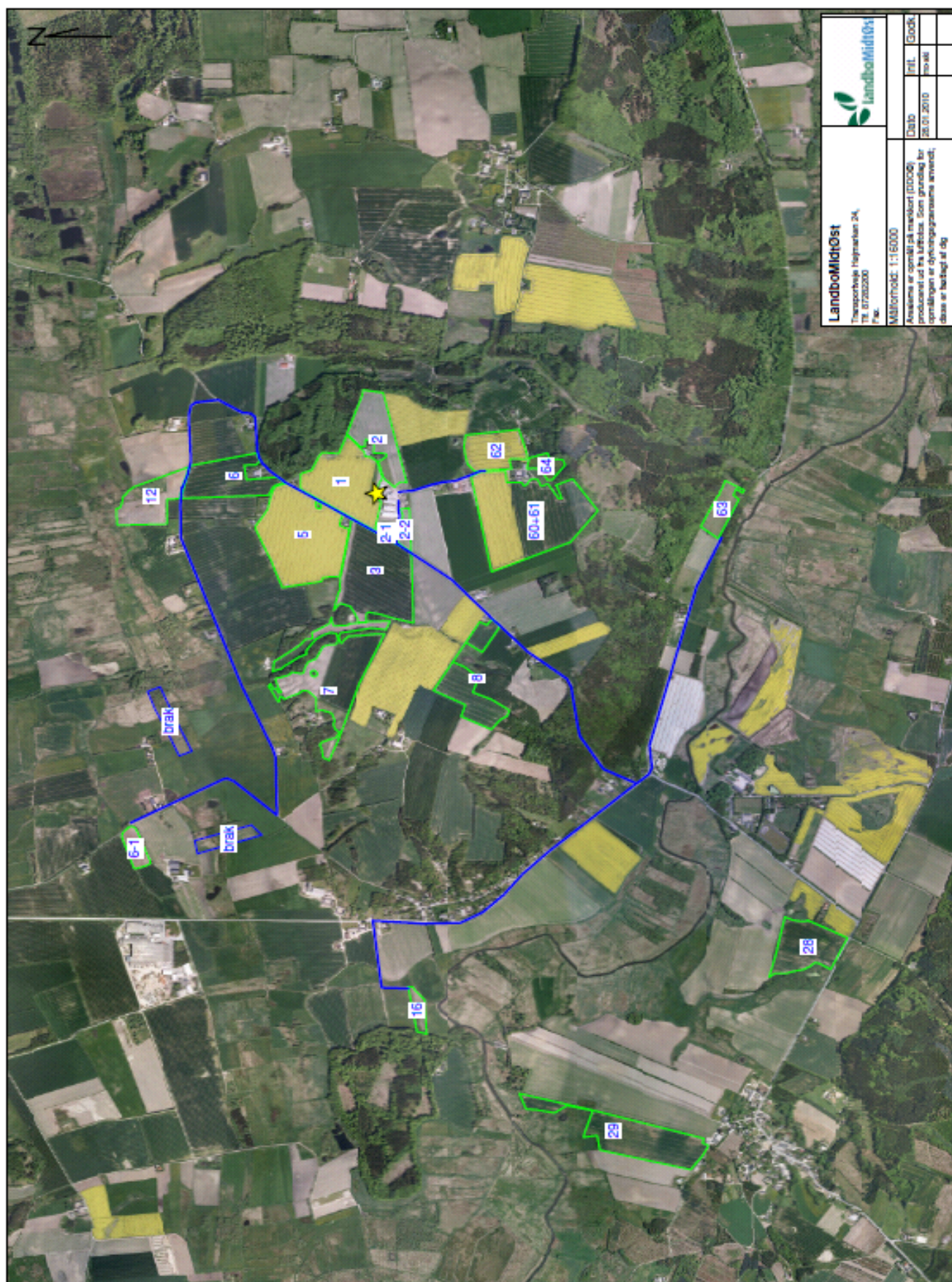

Bilag 2: Staldopbygning

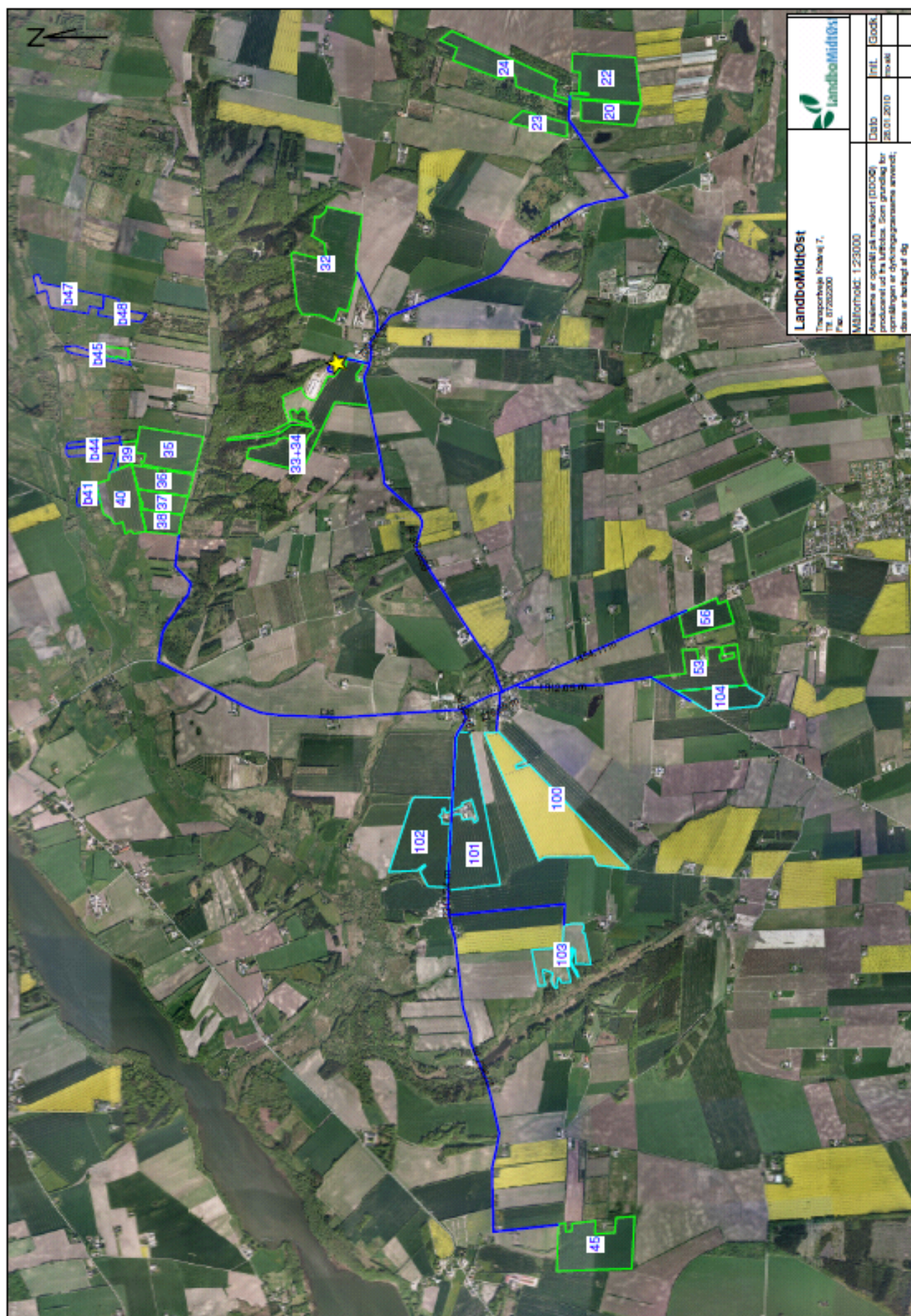
Staldopbygning				
	Anlægsnr, jf. ansøgningen	Dyrehold	Staldindretning	BAT
Eksisterende slagtesvinestald	1.1.1	6300 årligt producerede slagtesvin	Drænet gulv + spalter (33/67)	BAT-staldsystem for slagtesvin er delvis spaltegulv, men der opnås samme effekt vedr. ammoniakfordampning ved brug af gyllekøling i ny stald 1.1.4
Eksisterende smågrisestald	1.1.2	17500 årligt producerede smågrise fra 7,2-30 kg	Delvis spaltegulv, Toklimastald	Delvis spaltegulv er BAT-staldsystem for smågriseproduktion
Eksisterende smågrise- og slagtesvinestald samt poltproduktion	1.1.3	7500 smågrise fra 7,2-30 kg, 3420 årligt producerede slagtesvin 30-106 kg samt 800 årligt producerede polte 106-120 kg	Smågrise: Delvis spaltegulv, toklimastald, slagtesvin og polte: Drænet gulv + spalter (33/67)	Delvis spaltegulv er BAT-staldsystem for smågriseproduktion. BAT-staldsystem for slagtesvin er delvis spaltegulv, men der opnås samme effekt vedr. ammoniakfordampning ved brug af gyllekøling i ny stald 1.1.4
Ny smågrisestald	1,1,4	23000 årligt producerede smågrise fra 7,2-30 kg	Delvis spaltegulv, Toklimastald	Delvis spaltegulv er BAT-staldsystem for smågriseproduktion. Endvidere etableres der gyllekøling med 27 % effekt i mht. ammoniakfordampning

Bilag 3: Transportveje

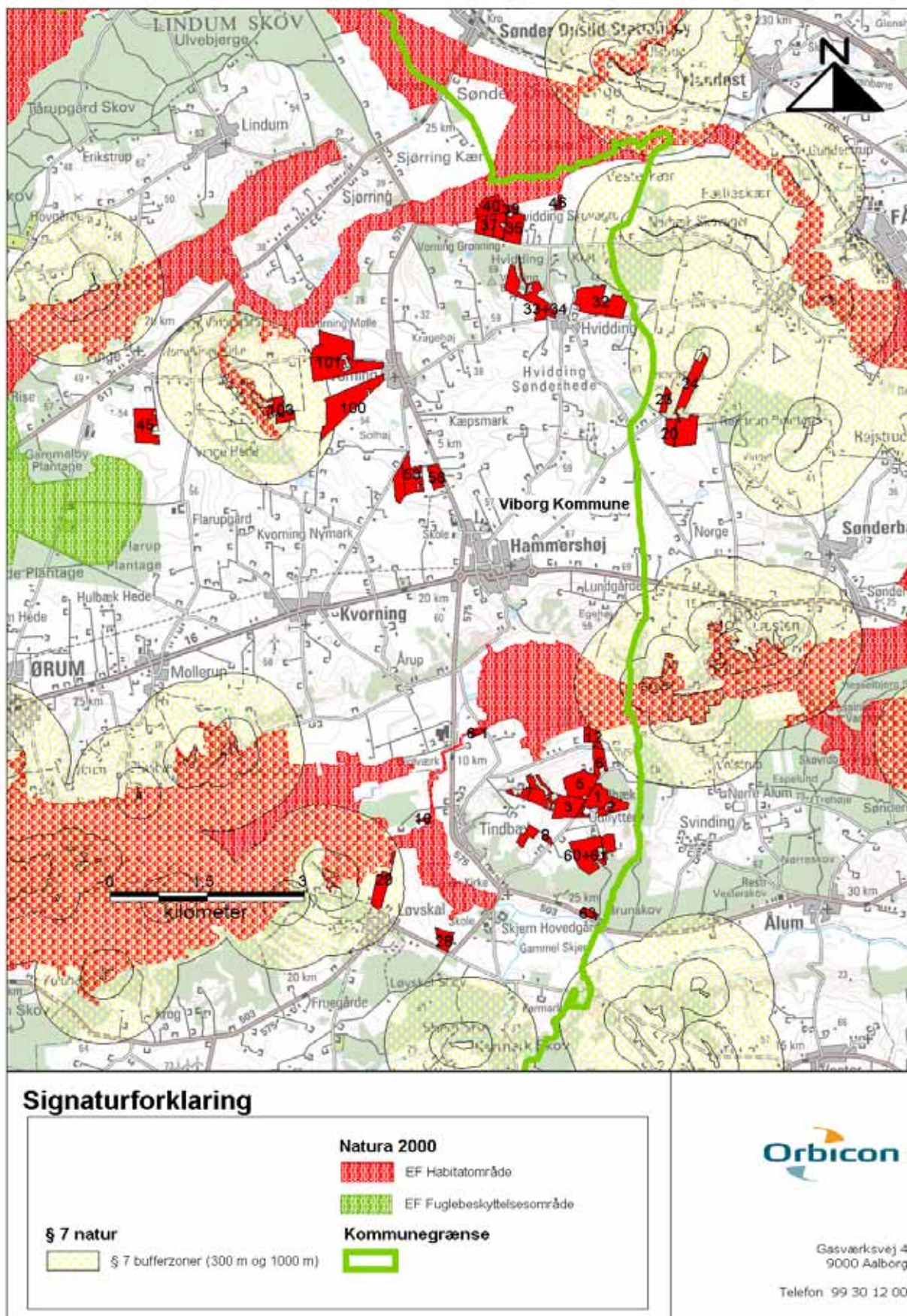

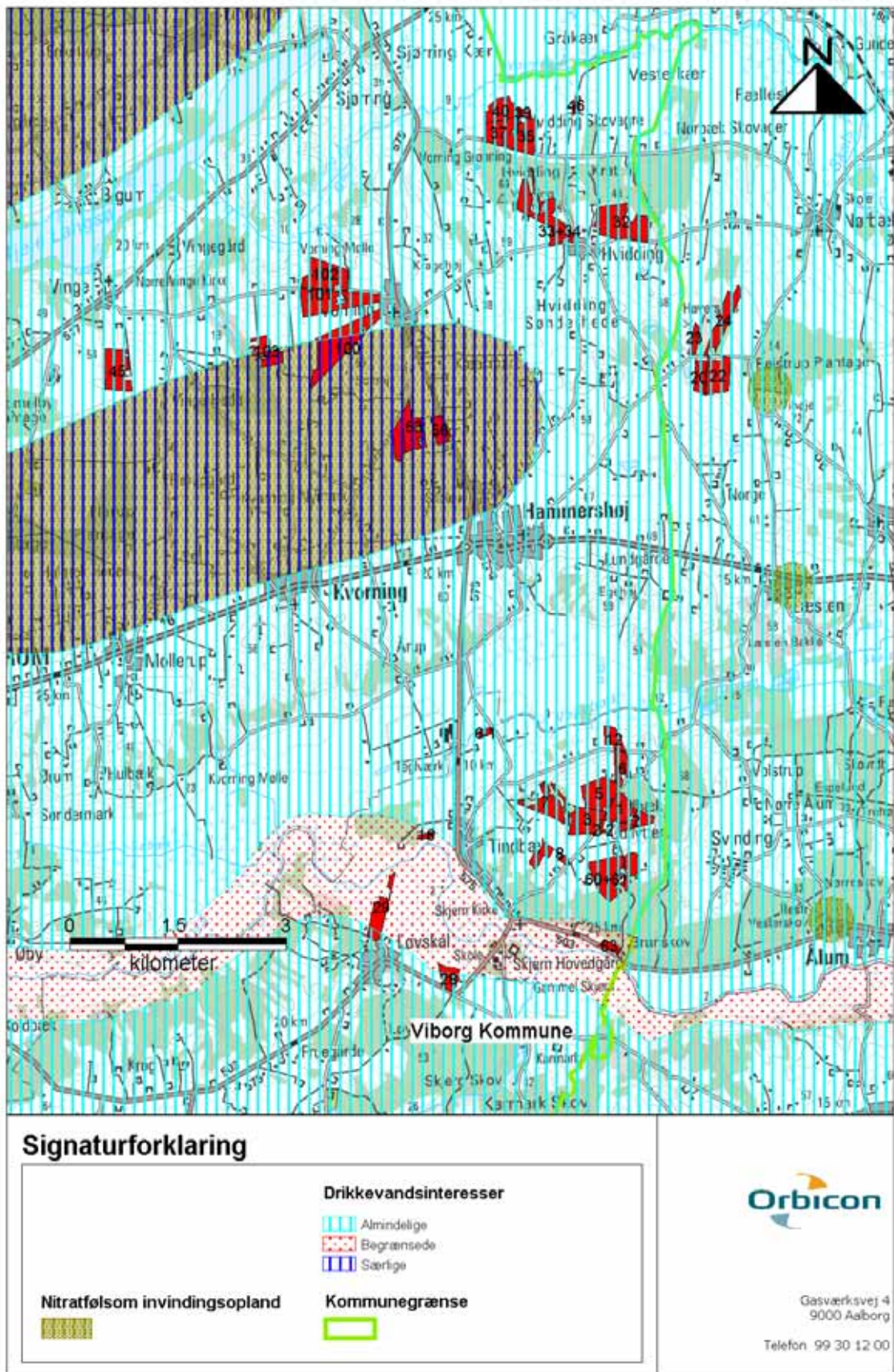

Bilag 4: Arealer ift § 7, natura 2000 områder

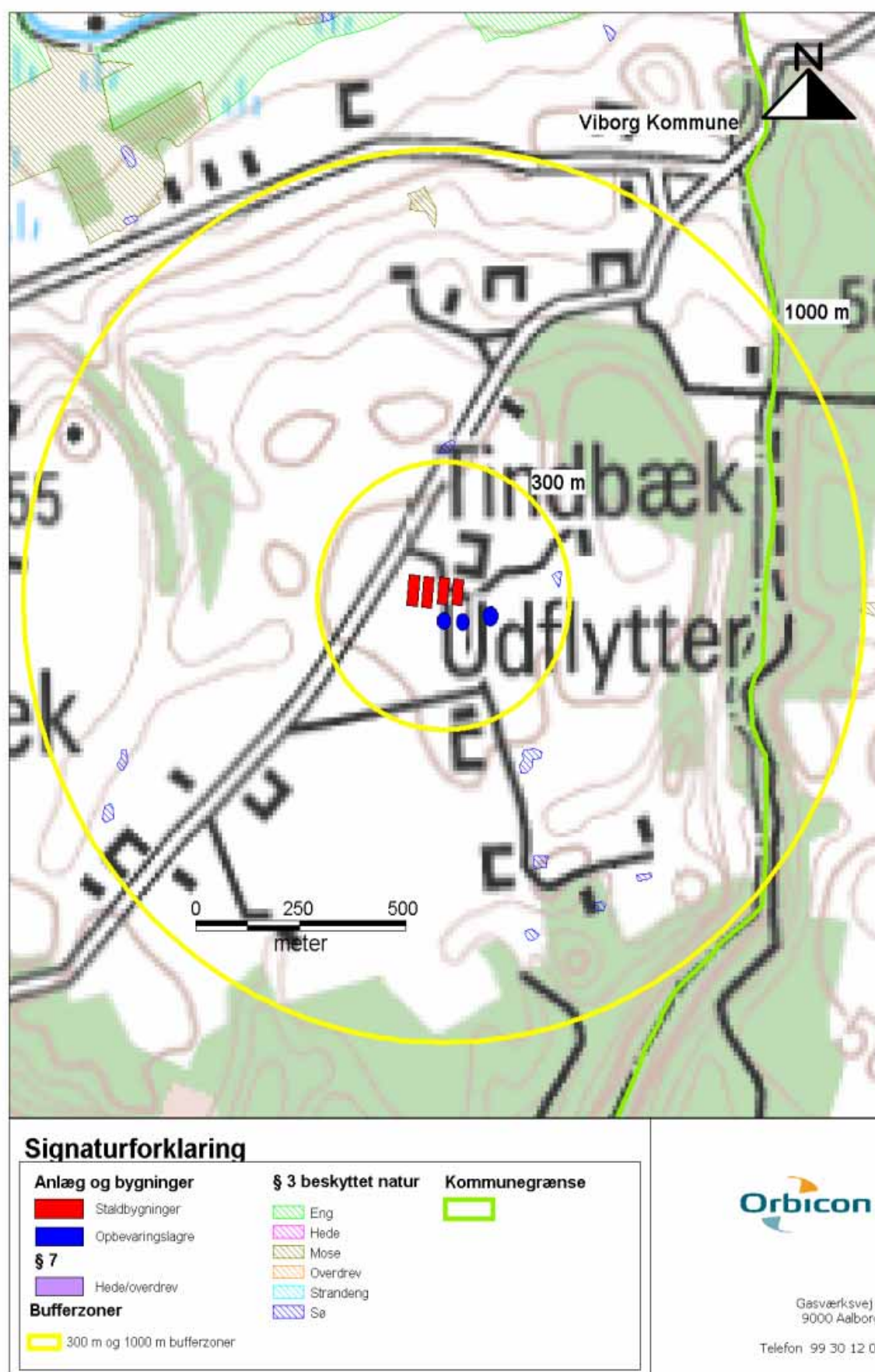

Bilag 5: Nitratfølsomme indvindingsområder og drikkevandsområder

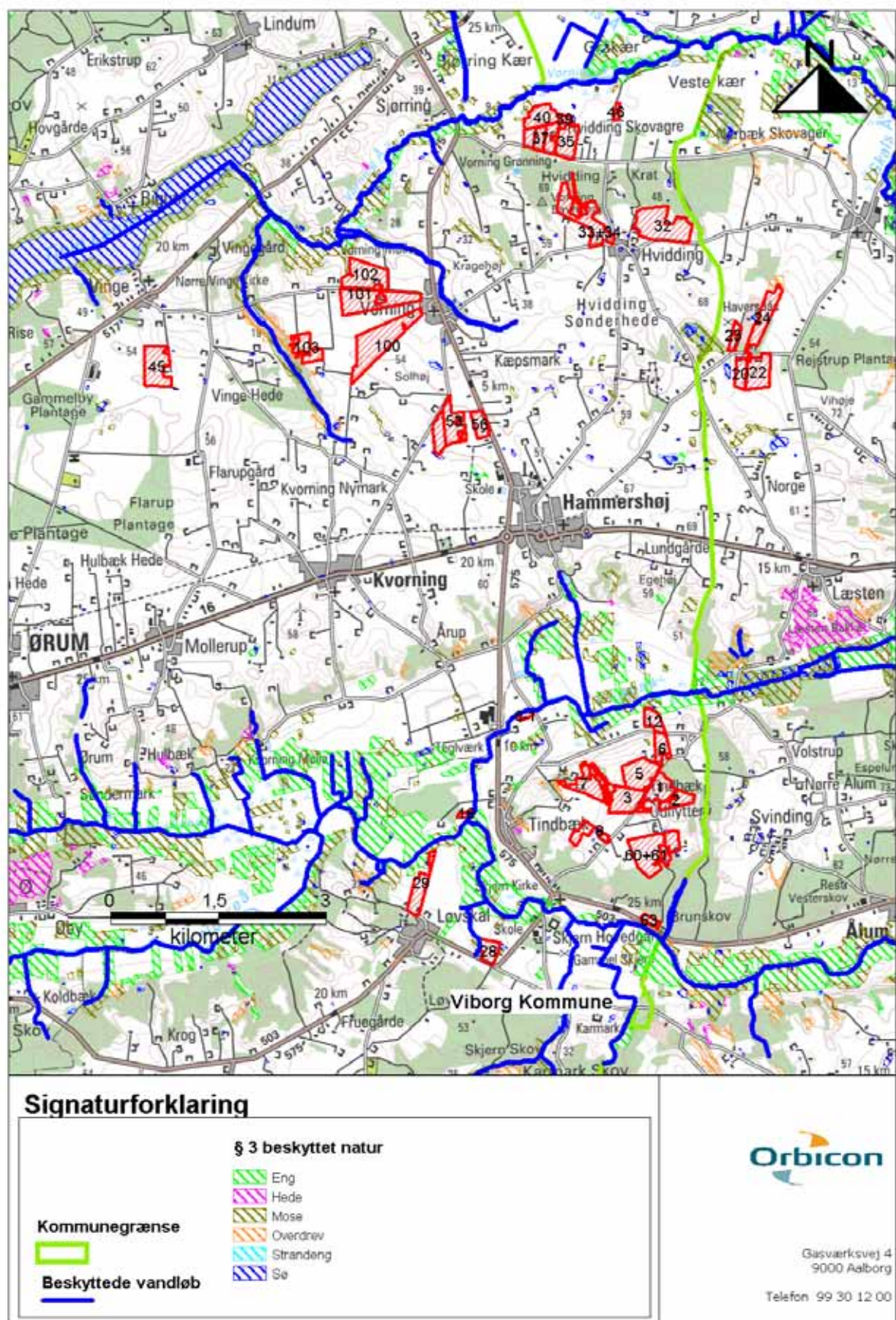

Bilag 6: § 3 natur ved ejendommen

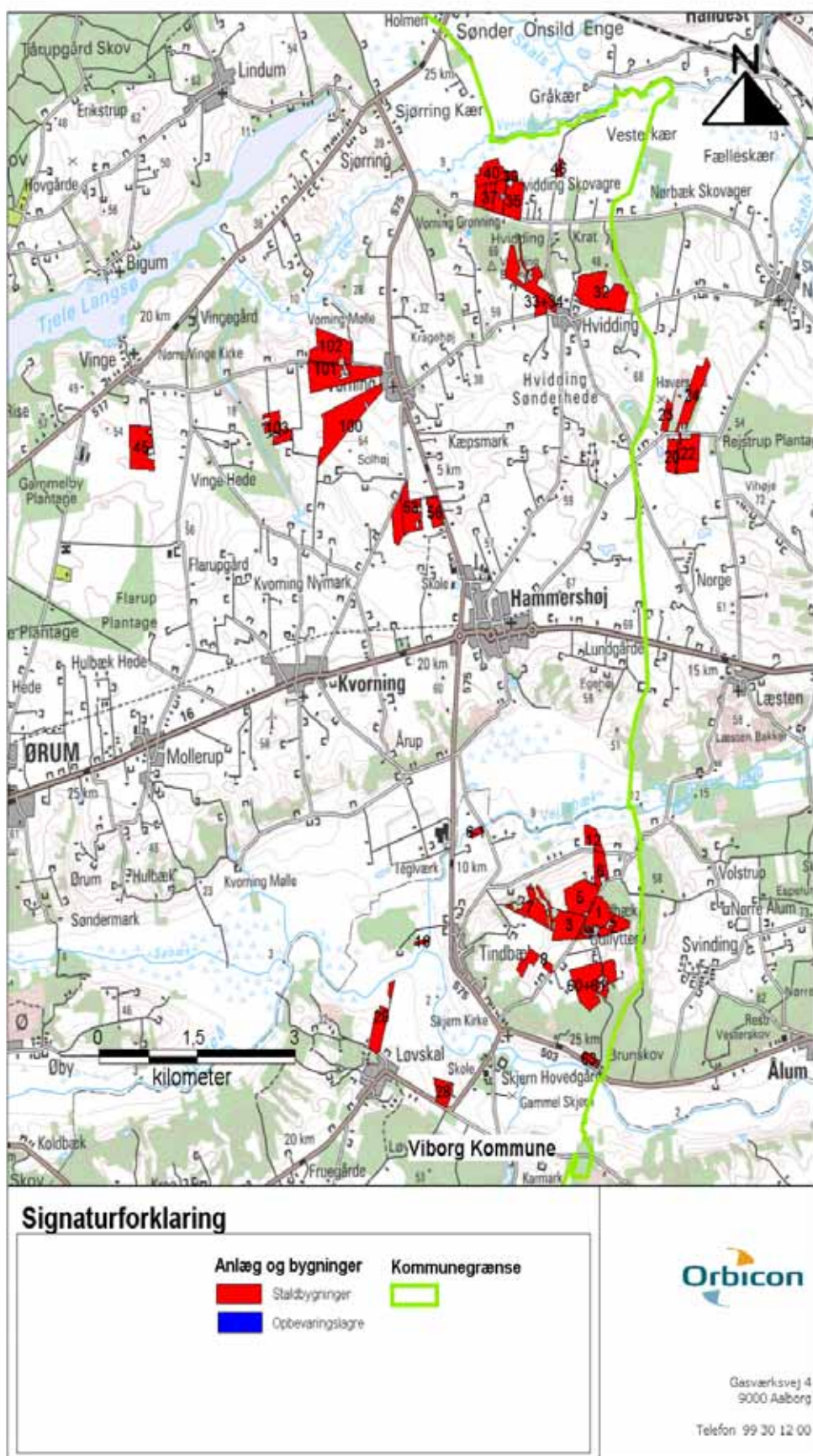

Bilag 7: § 3 ved arealer og lavbund, vandløb og søer

Bilag 8: Udspretningsarealer

Bilag 9: Udtalelse fra Randers kommune vedr. aftalearealer.

Viborg kommune
Søvej 2
8800 Viborg

Miljø og Teknik - landbrug
Laksetorvet
8900 Randers C

Telefon +45 8915 1515
Telefax +45 8915 1660

Freddy.Fisker.Soerensen@randers.dk
www.randers.dk

19. august 2009 / 09/003961

Høringssvar vedrørende udvidelse af husdyrbruget Højmarken 24

Randers Kommune har den 16. juni 2009 modtaget anmodning om en udtalelse vedrørende udvidelse af husdyrbruget Højmarken 24, 8830 Randers NV, jf. § 21 i *Bekendtgørelse om tilladelse og godkendelse m.v. af husdyrbrug*.

Udtalelsen omfatter terrestrisk natur, grundvand og overfladevand i Randers Kommune.

Terrestrisk natur

Produktionsanlæggets beliggenhed i forhold til naturarealer fremgår af bilag 1.

Husdyrbrugets produktionsanlæg ligger ca. 600 meter vest for kommunegrænsen. De nærmeste naturarealer i forhold til produktionsanlægget er 3 mindre moser (m632-02-mo, m631-03-mo og m631-02-mo), som alle er B-målsatte, jf. Landsplandirektivet (Regionplan 2005). Den nærmeste af moserne ligger ca. 1 km øst for staldanlægget.

De nærmeste naturarealer, som ligger i international naturbeskyttelsesområde, er B-målsatte engarealer (m632-01-en, m642-01-en) og et A-målsat moseareal (m641-05-mo/Tuemose). Naturarealerne ligger i EF-habitatområde nr. 30 "Lovns Bredning, Hjarbæk Fjord og Skals, Simested og Nørreådal samt Skravad Bæk". Habitatområdet ligger ca. 1,5 km nordøst for staldanlægget.

Der forekommer ikke naturarealer indenfor 1 km fra produktionsanlægget, som er kategoriseret som særligt sårbare, jf. Husdyrgodkendelseslovens § 7.

Udbringningsarealernes beliggenhed i forhold til naturarealer fremgår af bilag 2.

Udbringningsarealerne grænser mod nord direkte op til 2 overdrevarsarealer (m661-02-ov og m661-03-ov). Overdrevarsarealerne er begge B-målsatte, jf. Landsplandirektivet og samtidig kategoriseret som sårbare naturarealer, jf. Husdyrgodkendelseslovens § 7.

Herudover forekommer et større moseareal (m-662-02-mo/Haversmose) i en afstand af ca. 25 m fra det vestligste udbringningsareal. Mosearealet er ifølge Landsplandirektivet B-målsat.

Afstanden fra udbringningsarealerne til terrestrisk natur, der er omfattet af internationale naturbeskyttelsesområder, er mere end 1,7 km.

Kommunens vurderinger og bemærkninger

Det generelle beskyttelsesniveau

Husdyrgodkendelsesloven fastlægger, at der i en afstand af op til 300 m fra sårbare naturarealer, jf. Husdyrgodkendelseslovens § 7 ikke må ske forøget ammoniakfordampning fra staldanlæg. Herudover må der på disse sårbare naturarealer ikke ske overskridelse af nærmere bestemte merbelastningskriterier for ammoniaknedfald, hvis staldanlægget ligger i en afstand af 300 - 1.000 m fra naturarealet. Da der i Randers Kommune ikke forekommer §7-natur inden for 1.000 m fra anlægget, vurderes husdyrbruget at overholde ammoniakkravene.

Husdyrgodkendelseslovens fastlægger ingen generelle beskyttelsesniveauer for terrestrisk natur i forbindelse med udbringning af husdyrgødning.

Eventuel skærpet beskyttelsesniveau

Randers Kommune har vurderet, om der er særlige forhold ud over det generelle beskyttelsesniveau, der taler for, at der skal fastsættes vilkår til beskyttelse af naturarealer eller kan begrunde afslag - dvs., hvis det ikke er muligt at stille vilkår, der forhindrer, at husdyrbruget giver anledning til skade på udpegningsgrundlag i internationale naturbeskyttelsesområder/skade på dyre- og plantearter omfattet af Habitatdirektivets bilag IV eller giver anledning til en væsentlig miljøpåvirkning af særlige regionale/lokale naturbeskyttelsesinteresser.

Staldanlægget:

En beregning af husdyrbrugets totalafsætning af ammoniak på de nærmeste naturarealer, som ligger uden for international naturbeskyttelsesområde (m632-02-mo, m631-03-mo og m631-02-mo) viser, at arealerne maksimalt modtager ca. 0,9 kg N/ha i nudrift og 0,95 kg N/ha år i ansøgt drift. Ammoniakafsætningen øges således maksimalt med 0,05 kg N/ha år.

Moserne er besigtiget i 2005, hvor de 2 nærmeste moser (m632-02-mo og m631-03-mo) ud fra artsforekomsten er karakteriseret som fattigkær/hængesæk (forekomst af bl.a. smalbladet kæruld, trådstar, blærestar, kragefod m.fl.). Tålegrænsen vurderes at være 10-15 kg N/ha år. Da baggrundsbelastningen for Randers Kommune er ca. 16,8 kg N/ha/år, vurderes tålegrænsen for moserne at være overskredet.

Randers Kommune vurderer imidlertid, at husdyrbruget giver anledning til en så beskeden merafsætning af ammoniak (0,05 kg N/ha år), at det ikke i sig selv giver anledning til en væsentlig miljøpåvirkning af mosearealerne. Endvidere vurderer Randers Kommune, at afsætningen er så lille, at den kummulative effekt fra andre kilder ikke kan tillægges afgørende vægt, selvom tålegrænsen for naturarealerne allerede er overskredet.

Ammoniaknedfaldet fra husdyrbruget på eng og mosearealer, som ligger i internationalt naturbeskyttelsesområde (m632-01-en, m642-01-en og m641-05-mo) er beregnet til ca. 0,16 kg N/ha år i nudrift og 0,17 kg N/ha år i ansøgt drift. Ammoniakafsætningen øges således maksimalt med 0,01 kg N/ha år.

For så vidt angår mosearealet (m641-05-mo) er der tale om nedbrudt højmoser, som indeholder en række sjældne og karakteristiske plantearter, herunder store bestande af rundbladet og liden soldug. Endvidere er mosen levested for Bilag IV-arten Spidssnudet frø. Mosen er en del af udpegningsgrundlaget for habitatområdet (habitattype 7120 og 7150). Tålegrænsen for mosen vurderes at være 5-10 kg N/ha år. Tålegrænsen er således væsentligt overskredet.

Randers Kommune vurderer imidlertid, at husdyrbruget giver anledning til en så beskeden merafsætning af ammoniak på mosearealet (0,01 kg N/ha år), at det ikke i sig selv giver anledning til en væsentlig miljøpåvirkning. Endvidere vurderer Randers Kommune, at afsætningen er så lille, at den kummulative effekt fra andre kilder ikke kan tillægges afgørende vægt, selvom tålegrænsen allerede er overskredet.

Udbringningsarealerne:

Påvirkninger af terrestriske naturarealer ved udbringning af husdyrgødning relaterer sig hovedsageligt til nedfald af ammoniak og eventuelt udvaskning af næringsstoffer.

Randers Kommune vurderer, at en væsentlig påvirkning af naturarealer med ammoniak fra udbringning af husdyrgødning normalt betinger, at der er tale om meget kvælstoffølsomme naturtyper, og at udbringningsarealerne ligger tæt på naturarealet. Vurderingen kan derfor afgrænses til overdrevsarealerne m661-02-ov og m661-03-ov og mosearealet m662-02-mo.

Der forekommer ingen besigtigelser af overdrevsarealerne, men ud fra luftfotos og Landsplandirektivets målsætning (C-målsætning) vurderes, at der er tale om overdrevsarealer med et beskedent naturindhold og ringe mulighed for udvikling af en karakteristisk og værdifuld overdrevslokalitet. Tålegrænsen vurderes at ligge i den øvre ende af tålegrænseintervallet for typiske overdrevsarealer (10 - 25 kg N/ha år).

Randers Kommune vurderer, at den afsætning af ammoniak, der vil finde sted i forbindelse med udbringning af husdyrgødning har en størrelse, der sammenlagt med baggrundsbelastningen for Randers Kommune, ikke vil give anledning til en overskridelse af tålegrænsen for overdrevsarealerne og dermed ikke vil medføre en væsentlig miljøpåvirkning.

Der vurderes ikke at ske udvaskning af næringsstoffer til overdrevene, da naturarealerne ikke har direkte hydraulisk forbindelse med udbringningsarealerne. Randers Kommune vurderer desuden, at der ikke er risiko for væsentlig overfladisk afstrømning af næringsstoffer, da markens terrænhældning mod overdrevsarealerne er mindre end 6 grader.

For så vidt angår mosearealet m662-02-mo (Haversmose) er der foretaget besigtigelse i 2008. Mosen er karakteriseret som birkemose med en næringsfattig central del, med forekomst af kvælstoffølsomme arter. Tålegrænsen vurderes at ligge i den nedre ende af tålegrænseintervallet for fattigkær og hedemoser (10 - 20 kg N/ha år). Tålegrænsen vurderes at være overskredet.

Alle udbringningsarealer ligger øst for mosen. Afstanden fra markkanten af nærmeste mark til mosen er 25 - 350 meter pga. af markens orientering.

Da mosen ligger øst for udbringningsarealerne – modsat fremherskende vindretning - og en forholdsvis lille del af nærmeste udbringningsareal ligger tæt på mosen (et hjørne af marken), vurderer Randers Kommune, at ammoniakafsætningen i forbindelse med udbringning af husdyrgødning vil være beskedent. På den baggrund vurderer Randers Kommune, at udbringning af husdyrgødning på markerne ikke vil give anledning til en væsentlig miljøpåvirkning. Endvidere vurderes, at afsætningen vil være så lille, at den kumulative effekt fra andre kilder ikke kan tillægges afgørende vægt, selvom tålegrænsen for mosen allerede vurderes at være overskredet.

Grundvand

Udbringningsarealerne ligger i område med særlige og almindelige drikkevandsinteresser, men uden for nitratfølsomme indvindingsområder, jf. Landsplandirektivet (Regionplan 2005).

Afstanden fra markerne til nærmeste indvindingsboring (Sønderbæk Vandværk) er ca. 570 meter.

Ifølge udvaskningsberegninger via beregningsmodellen FarmN vil udvaskningen af kvælstof fra rodzonen øges fra 80,9 mg nitrat pr. liter til 87,4 mg nitrat pr. liter.

Kommunens vurderinger og bemærkninger

Det generelle beskyttelsesniveau

Husdyrgodkendelsesloven fastlægger ingen krav til udvaskning af nitrat i områder, der ligger uden for områder, udpeget som nitratfølsomme indvindingsområder/indsatsplanlagte områder.

Eventuel skærpet beskyttelsesniveau

Randers Kommune har vurderet, om der er særlige forhold, der taler for, at der skal fastsættes vilkår til beskyttelse af grundvand eller eventuelt meddeles afslag.

Sønderbæk vandværk har den 10. april 2008 fået tilladelse til at etablere en ny boring vest for den eksisterende boring. Samtidig er det i tilladelsen tilkendegivet, at der kan forventes tilladelse til udvidelse af vandværkets tilladelse fra 43.000 til 75.000 m³/år.

Sønderbæk vandværk er ifølge vandforsyningsplanen for tidligere Purhus kommune, et fremtidigt vandværk.

Indvindingsoplandet til en indvinding på 75.000 m³ om året svarer til et indvindingsopland på 50 ha med en grundvandsdannelse på 150 mm om året. Med meget flade potentialelinier i området vil et skøn over beliggenheden af dette indvin-

dingsopland være en cirkel omkring boringen med en radius på 399 meter. Ca. halvdelen af indvindingsoplandet ligger i Rejstrup Plantage.

Vandværket indvinder fra den eksisterende boring DGU nr. 58.442. Grundvandsmagasinet er i dette punkt velbeskyttet, men det vurderes, at der generelt i området er ringe beskyttelse i form af lerlag. Nitratindholdet i drikkevandet har derfor over en længere årrække været svagt stigende og indholdet er nu på ca. 10 mg nitrat pr. liter. Ligeledes har sulfat indholdet været svagt stigende. Disse forhold viser, at indvindingen sker fra et sårbart grundvandsmagasin.

Beskyttelseszonen på 300 m omkring vandværkets boring er af tidligere Århus Amt udpeget som nitratfølsomt indvindingsområde. Beskyttelseszonen omkring den nye boring er ligeledes nitratfølsomt.

Da udbringningsarealerne ligger uden for områder, hvor der er planer om at foretage geologisk detailkortlægning og indsatsplanlægning, og markerne vurderes at ligge uden for Sønderbæk Vandværks nuværende og fremtidige indvindingsopland, vurderes udbringning af husdyrgødning på arealerne ikke at give anledning til en væsentlig miljøpåvirkning af grundvand til drikkevandsformål.

Overfladevand

Udbringningsarealerne afvander via Skals Å til Hjarbæk Fjord.

Hjarbæk Fjord indgår i habitatområde nr. 30 "Lovns Bredning, Hjarbæk Fjord og Skals, Simested og Nørre Ådal samt Skravad Bæk" og i EU-fuglebeskyttelsesområde nr. 24 "Hjarbæk Fjord og Simested Fjord".

Ifølge Landsplandirektivet (Regionplan 2005) er Hjarbæk Fjord udlagt med en skærpet målsætning, blandt andet under hensyn til områdets status som internationalt beskyttelsesområde.

Ingen af de ansøgte udbringningsarealer i Randers Kommune ligger inden for nitratklasse I-III eller fosforklasse I-III, jf. kortværk til Husdyrgodkendelsesloven.

Ifølge IT-ansøgningssystemets beregninger vil kvælstofudvaskningen fra den ansøgte produktion øges fra 61,8 kg N/ha år til 66,9 kg N/ha år. For så vidt angår fosfor reduceres tilførslen fra ca. 16,5 kg P/ha år til 14,2 kg P/ha år.

Det generelle beskyttelsesniveau

Husdyrgodkendelsesloven fastlægger ingen krav til udvaskning af nitrat eller overskud af fosfor i områder, der ligger uden for områder udpeget som nitratklasse I-III og fosforklasse I-III.

Eventuel skærpet beskyttelsesniveau

Randers Kommune har vurderet, om der er særlige forhold ud over det generelle beskyttelsesniveau, der taler for, at der skal fastsættes vilkår til beskyttelse af overfladevand eller kan begrunde afslag - dvs., hvis det ikke er muligt at stille vilkår, der forhindrer, at husdyrbruget giver anledning til skade på udpegningsgrundlag i internationale naturbeskyttelsesområder/skade på dyre- og plantearter omfattet af Habitatdirektivets bilag IV eller giver anledning til en væsentlig miljøpåvirkning af særlige regionale/lokale beskyttelsesinteresser for overfladevand.

Markerne afvander til Hjarbæk Fjord, der indgår i habitatområde nr. 30 "Lovns Bredning, Hjarbæk Fjord og Skals, Simested og Nørre Ådal, samt Skravad Bæk". I udpegningsgrundlaget for EF-habitatområdet, indgår 3 marine habitatnaturtyper: Mudder- og sandflader blottet ved ebbe (1140), Kystlaguner og strandsøer (1150) og Større lavvandede bugter og vige (1160). Hjarbæk fjord er desuden udpeget som EF-Fuglebeskyttelsesområde nr. 24 "Hjarbæk og Simested Fjorde". Udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområdet er Rørdrum, Sangsvane, Engsnarre, Klyde, Hjele, Taffeland, Troldeand, Hvinand og Blishøne.

Hjarbæk Fjord har et meget stort opland i forhold til fjordens størrelse. Fjordens ringe vandudskiftning, kombineret med det store opland og deraf følgende store næringssalttilførsel gør Hjarbæk Fjord til et særligt sårbart område, der ofte rammes af iltsvind. Iltsvindet medfører, udover skader på dyre- og plantelivet, frigivelse af næringssalte fra bunden og er dermed med til at forværre situationen yderligere i form af næring til nye opblomstringer. Hyppigt tilbagevendende iltsvind og enkeltstående kraftige eutrofieringsbetingede iltsvind har en negativ effekt på udbredelsen af bundvegetationen og bundfaunaen på kort sigt. For ålegræssets vedkommende har kraftige iltsvind en negativ effekt på lang sigt.

For ovennævnte habitattyper har tilførslen af næringsstoffer en negativ effekt på naturtypernes sammensætning af flora og fauna og næringsstofniveauet for disse naturtyper bør falde mod mere naturlige niveauer, så bundvegetationen og bundfaunaen kan genoprettes. Endvidere er forudsætningen for en gunstig bevaringsstatus for visse af ovennævnte fuglearter, at der findes store bevoksninger af bundvegetation og anden bundlevende fauna indenfor fuglebeskyttelsesområdet.

Det nuværende næringsstofniveau og yderligere tilførsel af næringsstoffer til Hjarbæk fjord vurderes således, at være til skade for dele af udpegningsgrundlaget for EF-fuglebeskyttelsesområdet og EF-habitatområdet, idet den gunstige bevaringsstatus for en række af de nævnte arter og habitatnaturtyper ikke kan genoprettes og sikres, med den nuværende belastning med næringssalte.

Randers Kommune har beregnet, at der fra de 4 marker i kommunen sker en udvaskning fra rodzonen på ca. 2.348 kg N/år i nudriften og ca. 2.549 kg N/år i ansøgt drift. Markerne ligger i et område med et reduktionspotentiale på 76 -100 % imellem rodzonen og recipienten. Hjarbæk Fjord forventes således maksimalt at blive tilledt yderligere ca. 50 kg N/år fra arealerne i Randers Kommune. En forøget tilledning af kvælstof i denne størrelsesorden vurderes ikke i sig selv at give anledning til en væsentlig miljøpåvirkning af Hjarbæk Fjord.

Endvidere vurderer Randers Kommune, at tilledningen er så lille, at den kumulative effekt fra andre kilder ikke kan tillægges afgørende vægt. I den forbindelse vurderer Randers Kommune at der, under forudsætning af, at husdyrtætheden ikke stiger, kan forventes en vis miljøforbedrende effekt for overfladevand ved den regulering, der samlet set sker i fjordoplandet ved miljøgodkendelser af husdyrbrug. Ved vurderingen af den kumulative effekt tillægges det derfor afgørende vægt, at en analyse i CT-tools for Randers Kommune viser, at udviklingen i husdyrtætheden i perioden 2001-2006 i oplandene til såvel Hjarbæk Fjord, Randers Fjord og Mariager Fjord har været svagt faldene.

I øvrigt grænser ingen af arealerne direkte op til vandløb og Randers Kommune vurderer, at der ikke er grundlag for at ophøje arealerne til en højere nitratklasse.

For så vidt angår fosfor forventes der, som nævnt ovenfor, at blive tilført ca. 14,5 kg P/ha/år. Da afgrøden forventes at frabøre ca. 22,5 kg P/ha år, vurderes fosfor ikke at give anledning til en væsentlig miljøpåvirkning. Arealerne vurderes i øvrigt ikke at være risikoarealer med hensyn til jorderosion og overfladisk afstrømning. Der vurderes ikke at være grundlag for at ophøje arealerne til en højere fosforklasse.

Ca. 60 m vest for udbringningsarealerne ligger en sø, hvor der er registreret forekomst af Bilag IV-arten Spidssnudet frø. Terrænet skråner ca. 6 % mod søen. Mellem markarealet og søen er en ca. 45 m bred træbevokset bræmme.

Da der er forholdsvis god afstand mellem markarealerne og søen, og det træbevoksede bræmmeareal sandsynligvis yder søen en god beskyttelse mod næringsstofpåvirkning og drift af sprøjtemidler, vurderer Randers Kommune, at arealanvendelsen ikke vil give anledning til en væsentlig miljøpåvirkning af Spidssnudet frø og dens levested.

Samlet vurdering

På baggrund af ovenstående vurderer Randers Kommune, at der ikke er natur- og miljøforhold i kommunen, der betinger nærmere vilkår for husdyrbrugets drift og indretning. Randers Kommune finder dog, at der bør stilles vilkår, der sikrer, at forudsætningerne for miljøvurderingen fastholdes, herunder at arealerne udelukkende tilføres væskefraktionen fra forarbejdet husdyrgødning med et maksimalt fosforindhold på ca. 10,2 kg P/DE.

Med venlig hilsen

Freddy Fisker Sørensen
biolog

Bilag 10: Beregning af harmoniforholdene.

Beregning af harmoni og arealkrav ved gylleseparering

Beregningen er foretaget for:

Gårdnavn	Højmarken ansøgt
Landmand	Carsten Johnsen
Adresse	Højmarken 24
Postnr. og by	8830 Tjele

Beregningen af foretaget af:

Forening	LandboMidtØst
Konsulent	Anne Kirkegaard
Adresse	Asmildklostervej 11
Postnr. og by	8800 Viborg

Scenarienavn:

Besætning	Antal prod./årsdyr		Enhed	Korrektionsfaktorer:		Pct. gylle som separeres
	Nu	Planlagt		Kvælstof	Fosfor	
Smågrise, 7,3-31 kg		46.200	Produceret	1,25	1,00	100
Slagtesvin, 31-105 kg		10.150	Produceret	1,05	0,99	100

Antal dyreenheder	Nu	Planlagt
Smågrise, 7,3-31 kg		274
Slagtesvin, 31-105 kg		303

Antal dyreenheder	Nu	Planlagt
Svin	0	577
Kvæg	0	0
Mink	0	0
I alt	0	577

Harmoniarealer til rådighed

Nu-drift, ha	0,0
Planlagt, ha	285,0

Nu-driften er beregnet uden separering. I den planlagte drift er der planlagt separering med: **Kemira**

Arealkrav if. Landbrugsloven

	Nu	Planlagt
Arealkrav uden separering, ha	0,0	119,4
Arealkrav med separering, ha	-	89,5

Harmonikrav og harmoniareal under/overskud, hektar

	Krav	Underskud ¹⁾	Overskud ¹⁾
Harmoniareal, nu-situation	0,0		
Harmoniareal, planlagt situation, uden afsætning af fiber	412,2	127,2	
Harmoniareal, planlagt situation med afsætning af fiber	236,6		48,4
Harmonikrav til fiberfraktion	175,6		

¹⁾ Underskud betyder, at der mangler harmoniareal. Overskud betyder, at harmoniarealet ikke udnyttes fuldt ud.

Harmonibesparelse ved afsætning af fiber

Ved at afsætte:	997 ton fiber
Spares et harmoniareal på:	175,6 hektar

Krav til N-udnyttelse

Fiberfraktion	40	pct.
Væskefraktion	89	pct.

Mængder, dyreenheder og harmonikrav, gødningstyper

		Ton	DE	Kg N/DE	Harmoni-krav, ha
Nu-situation uden separering	Ubehandlet gylle	0	0	0	0
	Ubehandlet gylle	0	0	0	0
Planlagt situation med gylleseparering	Væskefraktion	10.084	331	120	237
	Fiberfraktion	997	246	64	176

Dansk Landbrugsrådgivning

DLBR

Biogas og gylleseparering

Udskrivningsdato: 17-07-08

Version 1.2

Side 1 af 2

Mængde og koncentration af gødning og næringsstoffer

Udbragt mængde næringsstof pr. ha

		Kg N/ha ¹⁾	Kg P/ha ¹⁾	Kg K/ha ¹⁾
Nu-situation uden separering	Ubehandlet gylle	0	0	0
	Ubehandlet gylle	0	0	0
Planlagt situation med gylleseparering	Væskefraktion	168	13	106
	Fiberfraktion	90	50	14

¹⁾ Ved max. tilladt udbragt mængde pr. ha

Procentfordeling af volumen og næringsstoffer i fraktioner

Andel gylle, som separeres:		100 procent		
	Volumen	N	P	K
Væskefraktion	91 %	72 %	27 %	91 %
Fiberfraktion	9 %	29 %	73 %	9 %

Mængde af gødning og næringsstoffer

	Vol., ton	Kg N	Kg P	Kg K
Nu-situation uden separering				
Ubehandlet gylle	0	0	0	0
Planlagt situation med gylleseparering med:		Kemira		
Ubehandlet gylle	0	0	0	0
Væskefraktion	10.084	39.753	3.176	25.082
Fiberfraktion	997	15.845	8.718	2.481

Koncentration af næringsstoffer

	Kg N/ton	Kg P/ton	Kg K/ton
Nu-situation uden separering			
Ubehandlet gylle			
Planlagt situation med gylleseparering med:		Kemira	
Ubehandlet gylle	0	0	0
Væskefraktion	3,9	0,3	2,5
Fiberfraktion	15,9	8,7	2,5

Udbragte mængder kvælstof pr. ha

		Kg N pr. ha:	
		total-N	udnyttet-N
Nu-situation uden separering	Ubehandlet gylle	0	0
	Ubehandlet gylle	0	0
Planlagt situation med gylleseparering med:		Kemira	
Ubehandlet gylle	0	0	0
Væskefraktion	168	149	
Fiberfraktion	90	36	

Fuldgødskning

Tilført kg udnyttet N i væskefraktion	149 Kg N pr. ha
Kvælstofkvoten på bedriften kan altså maksimalt være 149 kg N pr. ha, for at der kan fuldgedes med væskefraktionen.	

Dansk Landbrugsrådgivning

DLBR

Biogas og gylleseparering

Udskrivningsdato: 17-07-08

Version 1.2

Side 2 af 2

Oversigt over separering af gylle Højmark I/S

Produceret gylle:	Kg N	Kg P	Antal DE
Højmarken 24	55.857,09	11.971,12	496,22
Kratvej 7	41.658,72	9.083,48	372,09
I alt	97.515,81	21.054,60	868,31
Fra separationsanlæg:			
Højmarken 24, fiberfraktion	15.845,00	8.718,00	211,36
Kratvej 7, fiberfraktion	12.150,72	6.665,48	125,97
I alt	27.995,72	15.383,48	337,33
Højmarken 24, væskefraktion	39.919,73	3.206,00	285,00
Kratvej 7, væskefraktion	29.508,00	2.418,00	246,00
I alt	69.427,73	5.624,00	531,00
Afsætning af separeret gylle:			
Fiberfraktion, Green farm energy	-27.995,72	-15.383,48	-337,33
I alt til udbringning på bedriften	69.427,73	5.624,00	531,00